

LO GERONÉS

Periodich Catalanista d' avisos y notícies

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

GERONA.	1'50 pessetes trimestre
FORA.	2 id. id.
ESTRANGER.	3 francs id.
Número solt 10 céntims.	

Redacció y Administració

PLASSA INDEPENDENCIA, 16

ANUNCIS Y COMUNICATS

PREUS CONVENCIONALS

De tots los llibres, folletos, etc., que 's remetin a la Redacció, se 'n donará compte en lo periódic.

ANY XV

DIUMENGE 2 DE FEBRER DE 1908

NÚM. 666

1208

1908

CENTENARI DE JAUME I.

HOMENATGE DE "LO GERONÉS"

SUMARI

TEXT

Commemoransa, per la Redacció.—*A Mallorca ab Don Jaume*, per J. Botet y Sisó.—*Ideal* (poesia), per J. Riera y Bertrán.—*El Rey en Jaume y la sobirania popular*, per E. Saguer.—*Estades y visites reyalas*, per J. B. Torroella.—*L' estatua del gran Rey*, per Joan Viñas.—*El simbolisme del Centenari*, per Francesc Carreras y Candi.—*A la vila de Torroella*, (poesia) per Artur Girbal.—*Pensament*, per J. Jubany.—*D. Jaume a Mallorca*, per Antoni M. Alcover Pbre.—*Una embaixada del Rey d' Armenia a Jaume I*, per J. Miret y Sans.—*D el Rey en Jaume I*, per Jules Depont.—*Adhessió*, per Emili Grahit Papell.—*Siluetas de l' alt en Jaume*, per J. Pou.—*Nova adhessió*, per F. Monsalvatje y Fossas.—*L' Amelie*, per M. del Carme Benages.—*La Catalunya Nova*, per Joaquim Pla.—*A unes amables endolades*, per Josep Grahit.—** per Marian Grau.—*Quan passa...*, (poesia) per Josep Tharrats.—*L' iglesia gironina y la conquesta de Mallorca*.—*Novembre*, per Xavier Monsalvatje.—*Cansó de crepuscle*, (poesia) per Miquel de Palol.—*Conquesta d' Ibsa pels ampurdanesos*.—*Idearium*, per Carles Rahola.—*Destrució y crema de Figueras*.—*Commemorem*, per Joaquim Bosc y Feliu.—*Seti de Roses*.—*Evocació*, per J. Bosacoma.—*Contrast*, per A. B. T.—*L' Ajuntament y el Centenari*.—*Girona y el Centenari*.—*Setmanals*, per Anónim.—*Privilegi de D. Jaume a Girona*, per J. B. T.—*Edicions de la Crónica*, per T.—*Lou Troubaire e la Luna*, (poesia) per Aufret Rottuer.—*Petita nota sobre Jaume I, Llegislador*, per J. M. Bassols y Iglesias.—*D. Jaume el Conqueridor*, per F. Bosch y Armet.—** per Francisco de Bofarull.—** per Isidro Riu Puig.

GRAVATS

Dibuix al carbó, de Narcís Teixidor.—*Dibuix*, de Lluís Perich.—*Bombolles de savó*, dibuix de Lluís Perich.

Commemoransa

2 Janer de 1908.

Aquesta data present marca la fita perdurable d' una efeméride gloriosa pera nostra terra; gloriosa pera l' Humanitat. El setcents aniversari de la naixensa a Montpeller de Jaume d' Aragó y de Catalunya. La del Rey-imperant de l' Estat més poderós de l' Edat mitja; la del Rey-educador y constructor de pobles y reyalmes; la del Rey-demócrata, sostenidor de la sobirania popular en ses parts més di fanes, en el dret privat y en els governs locals.

Encarnació y símbol de la nostra rassa, la figura del Conqueridor, ompla les planes de la nostra historia, y tramet a posteritat la consagració del nostre verb ab els fulls de sa immortal Crónica.

Ab ocasió del Centenari, LO GERONÉS s' associa ab efusió al tribut d' entusiasme de tots els pobles que formaren el gran Imperi catalá, rendeix son modest homenatge, que dediquen al estrenu y invicte monarca, els clams eloqüents del universal apreci y del món civilisat.

LA REDACCIÓ

A Mallorca, ab D. Jaume

Quan el rey En Jaume, d' immortal memoria, resolué emprendre la conquesta de Mallorca, va prometre a tots aquells dels seus sotmesos que l' ajudessin en la tasca repartirlos equitativament lo conquerit a proporció de l' ajuda que cadascú li prestés, y tal com va prometre va cumplirho.

A la conquesta concorregueren nobles y senyors laics y ecclesiásticos, ciutats y viles de totes les terres dels dominis del senyor Rey, y fins de països a ells estranys y tots reberen la recompensa proporcionada a son esforç.

La ciutat de Girona acudí a la crida feta per son sobirà y enviá sos homes a pendre part en la conquesta.

Lo que 'ls hi pertocá en el repartiment, fou un mas de dos parells en el terme de Palma, y dos masos de divuit parells en el terme de Pallerisa, y vinticinco cavalleries de terre, aquestes *pro indivis* ab els homes de Besalú.

A més, o bé per haverhi anat per son compte, o bé per haverhi distingit d' una manera especial, foren particularment recompensats els gironins: N. Agustí, ab un mas de quatre parells y ab un altre de tres; Berenguer Carnicer, ab un mas de tres parells, y Berenguer Metge ab la participació en un mas de nou parells en el terme de Montucri que 'l rey assignava als per éll encarregats de fer el repartiment de l' illa, càrrec de confiança ab lo que fou investit nostre geroní Berenguer Metge.

Independentment de la ciutat, com a Senyor ecclesiástic acudí ab ses mesnades a la conquesta de Mallorca el bisbe de Gerona Guillem de Cabanelles, y pot judicarse de l' importancia del concurs que hi presta ab sols dir que en el repartiment li foren adjudicats dos molins y quatrecentes cinquanta nou cavalleries de terra.

Un dels principats cooperadors del Rey en l' empresa fou 'l comte Huch IV d' Empuries que romangué senyor d' una octava part de l' illa y morí en ella de la peste l' any 1250. Dels nobles de son comtat, s' hi distingueren en gran manera Bernat de Sta. Eugenia, senyor de Torroella de Montgrí, ab son germá Ramon de Torroella, que fou després el primer bisbe de Mallorca.

Germá d' aquets dos darrers, era Guillem de Montgrí, canonge sacristá de la Seu de Gerona, que després d' haver contribuít a la de Mallorca. rebé del Rey l' encàrrec de conquerir l' illa d' Ibsa, conquesta que efectuá ab el concurs de D. Nunyo Sanxo y de l' infant de Portugal D. Pere. En 1235 fou elet arquebisbe de Tarragona y morí a Gerona, avans de pendre possessió de l' arquebisbat, aon jau son cos en un sarcófoc ab estatua jayent, avuy posat sobre porta interior de la catedral que baixa al claustre,

LO GERONÉS, al celebrar el seté centenari del natalici del gran rey de sanc catalana, se complau en fer memoria d' aquells de sos conciutadans que lluitaren a son costat en una de les gestes més memorables de la nostra Historia.

JOAQUÍM BOTET Y SISÓ

IDEAL

Alt Rey En Jaume, vostra altesa en ardiment y en sabiesa fassins a tots els catalans dignes de ser en Vos triomfants.

May afrontar-la ab vil mancansa, alta servem nostra esperansa, alt el saber y 'l ardiment pera triomfar gloriosament.

Rememorem vostra naixensa ab goig filial, ab joya intensa d' inspirá en Vos nostre ideal, de fer un Poble com Vos alt.

I. RIERA Y BERTRÁN

29-1-08

El Rey En Jaume y la sobirania popular

El parentiu que existeix entre la teoria de la sobirania y la teoria de la costum o dret consuetudinari, no pot esser més estret, no pot esser més íntim, com ha dit ben exactament un dels més genials pensadors de la terra aragonesa.

Per això allà aon no visqué espléndida vida 'l dret consuetudinari, únic que arranca de les entranyes vives del poble, la sobirania popular per més que políticament s' hi afirmi, es un verdader sarcarme, es realment un mito.

Aixís es com, malgrat d' afirmar-se en moltes constitucions modernes d' una manera més o menys ampla, el reconeixement de la sobirania del poble, posant en mans d' aquet la papeleta electoral, això no obstant no pot considerarse ell sobira, perquè ni a l' individu ni a la familia se l' hi reconeix la llibertat civil y 'l dret de disposar y ordenar les seves relacions jurídiques en forma de costum, y es que, lo cert es, que 'n els temps de la moderna democràcia, no se dona a n' el poble, com gràficament ha dit el genial escriptor aludit con Joaquím Costa, sinó el dret de donarse periódicament un amo que li dicti la lley, que l' imposi la seva voluntat.

Per aquestes consideracions pot afirmarse, sens temor de poguer esser desmentits, que 'l Rey En Jaume fou el més gran demócrata que hagi vist l' historia, 'l verdader implantador de la teoria de la sobirania popular, no en son aspecte de sobirania originaria, que aquesta ve de Deu, sino de sobirania constituyent.

No se limitá 'l Rey En Jaume en reconéixer la costum com font de dret pariona a la de la lley. No prescrigué solsament que degué servir la costum pera interpretar y completar les deficiències de la lley, escrita ni sisquera se contentà ab el reconeixement explícit y terminant de la costum contra lley, cosa que no admeten avuy els Códics dels pobles que alguns tenen per lliberals y progressius, com el Códic de la República Francesa, per no citar-ne d' altres. Fou de més empenta, fou més radical, fou més absoluta, y per consegüent, ni

poc ni molt eclèctica, la teoria que legalment en terra de Catalunya implantà 'l Rey En Jaume 'n ordre al dret consuetudinari, tant en virtut de la Pragmàtica de Játiva de 1245, com en virtut de la Constitució de 1251.

Si per virtut de l'una prohibia que 'n cap Tribunal poguessin alegar lleis els advocats, mentres bastessin les costums y usatges, per virtut de l'altre, concretament determinava que no fossin alegades les lleis romanes y godes com tampoc les decretals; disposant així de que 'n cap Tribunal secular no s'hi admetessin legislar, com no fos en causa propia.

Y es que volia el nostre gran Rey, que la naixenta nacionalitat catalana, d'una manera espontànea y lliure, sens imposició de lo que avuy ne diríem l'Estat oficial y sens les naturals influències dels que podríem nomenar intel·lectual, se dongués ella mateixa la llei o regla jurídica que més apropiada estimés pera satisfer les seves necessitats.

Y si malgrat la seva prohibició imperaren a la fi 'ls drets canònic y romá, mercés a n'ella no obstant se logrà, que l'invasió de semblants diciplines jurídiques, que allavors enlluernaven les inteligències de quasi tots els llegistes, no fos tant soptada ni violenta, donant temps al naixement de costums indígenes, y al natural y suau engranatge de les genuïnament lleis de la terra nascudes de la costum, ab aquells drets que aplicats sens mutiació en el terror de Catalunya, podrien haver ofegat el verdader esperit lliberal y democràtic, que havia d'encarnar y florir en unes Cortes molt més sobiranes que les que 'ns ha regalat el constitucionalisme modern.

EMILI SAGUER

Estances y visites de Jaume I a Gerona

Pocs reys se coneixen de la dinastia catalana que haguessin recorregut tant païssos y freqüentat tant estats y dominis com el Conqueridor. El seu caràcter emprendor y activíssim y son llarg regnat de més de seixanta anys, foren part principalíssima a que sa Cort y persona estiguessen casi constantment de jornada. Aquesta assombrosa activitat y diligència del alt monarca se veurá ben palesament manifesta, quan se publiqui el complet Itinerari de son regnat, en el que, segons nostres informes, hi estan treballant estimats companys nostres de la capital del Principat.

Per lo prompte y per lo que interessa a l'història local, podem dir que no fou nostra ciutat de Gerona la que menys se vegé visitada per Jaume I, ja que dels datos més coneguts fins ara, es ben segur que hi estigué en set o vuit diferents anys, visitantla més d'una dotzena de vegades.

Als vintivuit anys d'edat y després que ja havia conquestat Mallorca al cap d'un any de l'Ibissa y Formentera estigué a la ciutat de Gerona, o sia durant l'any 1236, essent de suposar que aquesta era ja la segona o tercera vegada, doncs es de creure que quan de Montpeller vingué a regimantar sos estats, s'aturaria en la nostra ciutat.

Conquistada Valencia dels serraïns, en els anys posteriors 1240 y 1241 fou D. Jaume en aquesta ciutat per varis assumptos y per sollicitar apoyo y ajuda per altres empreses apoyo que may li fou negat per la fidelitat de sos moradors y habitants.

En 1269, tres anys després de la conquesta de Murcia, visitá l'alt Rey als gironins, anant a Montpeller, dirimint aquí les diferències sobrevingudes entre 'l Comte d'Ampuries y 'l senyor de Torroella de Montgrí, Pous Guerau, per qüestió de la vila, castell de Rocamaura y altres fortalèses.

També s'aturá a Gerona, en 1272, quan aná al Concili de Lyá cridat pel Papa; en aital ocasió arribá fins a Torroella de Montgrí, hon hi havia l'infant En Pere, son fill primogènit, passant allí la Pasqua ab ell, segons ens conta la seua Crònica.

En els anys 1274 y 1275, el primer en el que substituí el gloriós Consell de Cent y el segon que fou l'anterior a la seua mort ocorreguda a Valencia, estigué varies voltes en la nostra ciutat, com resulta de la seva mateixa Crònica, ab motiu de la guerra ab el Comte d'Ampuries y en ocasió de la destrucció y crema de Figueres, presa del castell de Calabuig y seti de Roses.

No hem pogut precisar les dates, per la insuficiència de nostres arxius locals, de documentació casi nula de la época, y per manca d'investigació en el general de la Corona. Sia com sia, de tots modos, es indubtable que varies altres vegades degué 'l gran monarca trepitjar els carrers y vetustes murs de Gerona que tant apreciava per sa constatada llealtat y que en tots ells hi mostraria el seu aprecí y la llur complacència.

J. B. TORROELLA

L'estatua del gran Rey

Poseula vora 'l mar, ben bé ran les ones, l'estatua del gran Rey; que tinga no més, devant seu, aquella mateixa aigua blava que gronxá les seves galeres y aquell mateix cel blau que ubriagá de llum les seves victories.

Que no s'adongui de res de lo que 'l volta; que no senti, vora seu mateix, l'ombra sinistra de 'n Josep Moragas passejant el cap insepult, girades a ponent les conques buides.

Que no senti la remor apagada de veus que 'l mós ofega; d'imprecacions que esclaten sordament contra les reïxes.

Que no vegi successors dels cognoms d'aquells héroes que l'acompanyaren en les seves empreses, avergonyintse de parlar la llengua en que ell escrigué la seva crònica, cobrint el pit raquitic de condecoracions, captades als parvenus del poder, lluhint vestits verges de la sanc de les batalles y del suor del treball.

Que no vegi, a l'altra banda del Pirineu, una bandera estranya cobrint aquell Mount-pelié, tant Catalá, aont ell vegé la llum.

Que no vegi—sobre tot—a través dels herms de Castella, tractantlo de tu a tu damunt d'un pedestal, la ganyota picaresca d'en Sagasta a Logroño y la posa buida d'en Moret a Cádiz.

JOAN VIÑAS

El simbolisme del Centenari

Era d'esperar que per algun cantó sortís la nota discordant. Discutir la personalitat del gran Rey, menyspreuar les seves conquestes en ares d'un esperit de notorietat, es altre dels aspectes d'aquesta insania moderna, que tantes voltes ha guiat el brás de criminal, trastornant els pobles...

Allunyín ara, els eperits san, discussions apassionades y dextina la pacient labor historiogràfica, la tasca d'aquilatar la realitat dels actes del valeros Monarca. Ni l'home era impecable, ni al sigle XIII model de civilització. Aixó tothom ho sab y lo mateix succeia al regne d'Aragó, com en el de Hungría, axis a Cranada com a l'ez.

Jaume I, no ha d'esser discutit en les actuals manifestacions patriòtiques. Ell es el símbol y om a tal havem de reverenciarlo, segons en tal concepte l'esimá y venerá la generació coetania de sos fills y nets naturals, la que de mes aprop apreciava la magnitud de la seva obra, anant lo mes enllá possible, fins a declararlo sant.

Mes tampoc volém que la passió fassi desconéixer totalment la realitat. Quedemmos en el just medi y reconeguem que ab el Conqueridor se reintegrá totalment nostra gloriosa corona. Ab ell se trova ja en condicions de lluitar y alternar ab tots els regnes del mon, fins ab els mes llunyans d'Ultramar. Les conquestes de Mallorca, Valencia y Murcia, son la rehabilitació de la desfeta de Murret. Una nova era de prosperitat sorgeix ab Jaume I, els pobles se mouen lliurement a un sol impuls director: la corona d'Aragó, ocupa un dels primers llocs entre les monarquies europees.

Ha de reconéixer Catalunya, ha de convenir Aragó, al qui sols enlluernen les flamardes del any vuit, han de tenir en compte Valencia y Mallorca. Rosselló, Cerdanya y Montpeller, que, tots juns, sots el rey l'ime organiat per Jaume I, inspirantse en l'autonomia municipal y regional, forem grans, poderosos respectats en l'Occident, y fins podiem somniar en la realització del desideratum de la Edat Mitjana, la conquesta dels Sants Llocs. Y aquesta gloria pertany de ple a ple a nostre Monarca y en ella tots hi tinguerem nostra part en la mida del nostre valiment y d'ella també tots nos ne gaudiem.

Deu vol que 'ls ulls s'obren a la veritable llum y que tothom reconegui l'importancia ideològica del Centenari de Jaume I. Del Rhon al Xúcar s'aliene les veus dels que un jorn foren els seus subdits, que a un sol tó l'estan regonant, veus entusiastes, aixordadores que o'eguen l'espiguat del acratisme, que aquí

com en tot el venerable y sant, ha pretés deixar sentir sos aires de rancunia.

L'ors al Centenari de Jaume I, al simbolisme de la patria gran y lliure, de les llibertats municipals y regionals.

FRANCECS CARRERAS Y CANDI

A LA VILA DE TORROELLA

Vila de Torroella, salut!... La remembrança fem avuy de fets nobles y gloriosos que a tos fills, de l'orer de la victoria les testes coronaren: del En Jaume, rey d'Aragó, Valencia y Catalunya, uním la gloria ab la que conqueriren els teus antepassats, de la conquesta de l'illa hermosa que dúu 'l nom d'Ibissa.

¿Recordes aquell jorn? Oh! quíra joya! Deserta se quedá la gironina y empordanesa plena: tes mainades y tos nobles guerrers l'adeu vos daven seguint a ne 'n Guillem de Montgrí invicte; mares, germanes, vells y les esposos en brassos dels guerrers l'adeu rebien, esperonat pel triomf que el cor dictava. ¡Mirals, oh vila, a ne 'ls teus fills com volen en ales de les naus que 'l combat cerquen: per companys se 'ls hi ajunten, admirantlos, l'infant de Portugal y 'l capdill Nunyo ab sos guerrers, segurs de la victoria...

...¡Ja hi son: guaita l'empenta poderosa que escombra els serraïns que allá en la platja abandonen als seus morts en la arena y a ciutat se reclouen: tres fortíssims murs tenen ab que 's guarden temerosos d'aquells que duen en braó y coratge de son país tramontanal la forsa

El seti s'estrenyé: quants cops probaren al combat els setiats sortir plens d'ira, tants cops la mort trobaren en la lluita, y sols determinaren la defensa darrera la muralla triplicada.

Més res valgué. Veyeu?... per entre fletxes s'escala 'l primer mur, y al cim se veuen petxant, a poc, la sang del que allí moveu, y amagantse veyent en la muralla segona, als fugitius, vessant brumera de rancunia, porucs y tremolosos.

No havia encara 'l trabuquet dels nostres llensat vint pedres a la torra altívola, que ja 'l senyal de parlament voleya per sobre les muralles: ¡crit d'angoixa que als nostres alegrá... Ja a poc s'obría la porta als vencedors, que en raits de gloria resplandir veyeu allá al lluny la terra que els vegé náixer, y en el cor y als brassos que lluitaren forsuts, formiguejava 'ls de nou el dols amor glatint per besos, per extrenyer al pit, tan ple joya.

¡Jo 't saludo de nou, de Torroella vila, bressol d'aquells que aquí escampaven llevó y l'orer de valentia noble al retornar d'Ibissa conquerida, hon deixaren, semblant al gran Arcángel, en terra al serraï sota la punta de l'espasa triomfant que al cap ostenta la senyera de Crist, creu redemptora, que aixecaren tan alt, que allí hi domina y veu passar generacions y segles.

Jo 't demano per ells, avuy, que preguís y 'ls admiris ensemps, que fins te parla d'ells y ses glories l'envellida esglesia que 't feu pera honrarte el gran En Jaume.

ARTUR GIRBAL Y BALANDRU

Pensament

Com a catalá, primer que republicá, me complasc en tributar un recort a la memoria del qui fou per damunt de la seva condició de Rey, un gran catalá y un model de Governants democrates.

JOSEP JUBANY

D. JAUME A MALLORCA

Per consolidar y engrandir la conquesta de Mallorca cridarhi gent que venya a poblarla, dona 'l Rey dia 1 de mars d'aquell any metex aquelles famoses franquicies y llibertats a n'els pobladors de Mallorca, que foren el códich, successivament augmentat y completat, que retgí tants de sigles é n'aquesta illa y li doná tante de tória y benestar; aquelles franquicies ahent resplandex

vivissimament l'admirable sentit jurídic d'aquell rey, el seu esperit ample y progressiu, y son amor may desmentit a la llibertat política del poble, no una llibertat nominal com la venen molts avuy dia, sino una llibertat real y efectiva y per tothom. Aquelles franquícies, passant molt deuant a les lleys d'aquell temps, declaraven els pobladors de Mallorca franchs de tota peyta y carrega feudal; suprimian la bárbara costum de dirimir les costums jurídiques per la *prova del foch, de l'aigo bullent o de les armes*; limitaven molt la confiscació de bens, prohibint que 's decretás contra aquells a na qui s'imposaria cap pena corporal; establíen que tots els plets se poguessen resoldre per *homos bons* en lloch del Tribunal; y que en les causes criminals y desavinenses n'haguessen de passar els *homos bons* abans que la Cúria; que l'autoritat no pogués entrar dins cap casa, en no esser devant quatre *prohoms* de la Vila; y que tots els qui exercissen autoritat governativa o judicial l'haguessen d'exercir ab intervenció d'*homos bons*.

Era devota costum del rey En Jaume de dedicar sempre a Maria Santissima una esglesia a totes les viles y ciutats que rescatava dels sarraïns. Axó va fer a Mallorca. Si, just a n'aquest siti y el matex any de la conquesta posá 'ls fonaments d'aquesta Seu estupenda, d'aquexa maravella suprema de l'arquitectura cristiana; y casi a n-el metex temps s'en comensen d'altres d'esglesies, com Sta. Eularia, Sant Jaume, Sant Esperit, Sant Nicolau.

ANTONI M.ª ALCOVER PBRE.

Una embaixada del Rey d'Armenia a Jaume Ier

Zurita, Capmany y Tourtoulon han donat noves y documents de les embaixades trameses per els Soldans de Babilonia, els Kans de Tartaria, els Emperadors de Constantinopla y altres sobirans orientals al rey Don Jaume el Conqueridor. Cap indicació han fet emperó, de l'arribada a Catalunya dels missatgers d'un desconegut rey d'Armenia, a les darreries de l'any 1264 o en els primers jorns del següent. Un sol document coneixem que justifiqui aquest fet històric y encara d'una manera indirecta. Es la nota de l'entrega dels presents que portaven dits embaixadors, a l'infant en Pere, l'dia 26 de janer de 1265, transcrita en el registre 17 dels referents al regnat de Jaume primer en 'l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Diu axís:

«VII° Kalendas februarii anno Domini N^o C C^o L X^o quarto venerunt nuncii Regis de Erminia coran domino Infante Petri cum hiis joyis qui sequunt:

- Yn primis III.oz pecie de Cameloto.
- Item III.oz pannos cum auro.
- Item VII. pannos de seda.
- Item VI. archos.
- Item V. pecias se scauno.
- Item III. tonalons cum auro et seda.
- Item II. bendas de sancnar cum anro et seda.
- Item I. pomo de argent ab ymagens daurades per cremar alo.
- Item una cabseta de fust plana de alo.
- Item II. spades.
- Item unum cultellum cum luna.
- Item unam liniam (?) descopre.
- Item II. carcaxs ab sagetes e ab correges et ab tot lur guarniment.
- Item III. masses, de quibus degit unam Gilaberto de Crudillis, aliam Eneguo Lupi.
- Item una destral.
- Item II. esclauons quos tenet Dominicus de Oscha.
- Item II. sancnadors de besties, de quibus dedit unum Enegoto.
- Item I. drap de seda qui esta dauant los uls darnar per la pols.
- Item XXIII. paria et medium de pilotes en quibos non habet astas.
- Item uno guarnimiento equi de corio.
- Item II. testeras.
- Item VIII. streps.
- Item II. escúdeles et II. enaps de terra.
- Item una pel de onça.
- Item una façquia de seda et V. de lana.
- Item II. sellas de canal.

Item II. de palafred et III. bardons de los quals pres la una lo senyor Infant obs de canalchar.

Tot asso damundit liura lo senyor Infant an Bernat de Peralada reboster seu.»

Es de suposar que arribats els missatgers d'Armenia a Catalunya y trobant fora 'l monarca, qui pasá la segona meitat de novembre y tot desembre de 1264 y janer y febrer de 1265 en l'Aragó, decidiren fer entrega dels presents y exposar l'objecte d'aquella embaixada a l'infant, sense anar a presentarse a D. Jaume, per estar aquest en moments de gran ansietat y perill, a causa de la rebellió dels nobles aragoneses y del seu propi fill don Ferran Sanchez.

No sabem qui era aquell rey d'Armenia, doncs aquet país feya temps que havia estat conquistat y ocupat per els Tartres o Mogols. Cap la congettura de que algun príncep de la dinastia nacional d'aquella terra, se mantingué independent en la part basca y propera a la Mar Negra y que, sabedor de la gloria y nomenada del rey En Jaume, profitá la presència en aquelles aigues d'alguna nau de mercaders catalans, per fer anar els seus missatgers a Catalunya.

Sia com se vulla, consta un homenatge més fet per sobirans estrangers a l'excels y esforçat conqueridor de Mallorca y de Valencia.

JOAQUÍM MIRET Y SANS

seigneurs... Pour consolider son onorage, il résolut d'occuper contre les Infidèles, le courage inquiet des catalans... Il fit statuer qu'il y aurait paix et trêve la Cinca (en Aragon) jusqu'à Salses (en Roussillon) et que l'on entreprendrait la conquête de ile de Majorque...

«1229. —Nuño, comte du Roussillon, parit a la tête d'ns corps nombrenx de ses vassant... il fut un des seigneurs qui s' distinguèrent le plus.. La capitale fut ense d' assant, le 31 Decembre 1229...»

Y quina cosa més atrevida, feta no més als 22 anys!

Com a recort d' En Jaume I, tenim, a Perpinyá, l'iglesia parroquial de Sant Jaume, dedicada, diu, a n'aqueix Sant, en atenció al rey d'aquell temps. Aquesta iglesia—que ja s'hi treballava pel 1244—té unes particularitats: una part de la volta hi es romànica, l'altre part es ogival; la portalada es posada, no al davant del altar major, sino al mitg de la fatxada Sud; y fins hi ha un parell d'anys, tenia l'antic porxo al davant de la portalada. Aquixes característiques no 'n fan un monument ben catalá?

Ab tot, ja fa anys ensá que 'ls rossellonesos afició-nats a seguir el renaixement literari de la nostra volguda llengua, apreciem l'admirable fesomia catalana del rey En Jaume, que tant enaltí y avalorá les sagrades quatre barres que son, encara avuy, l'escut de vila de Perpinyá.

J. DELPONT

Dibuix al carbó, de Narcís Teixidor

D el rey En Jaume I

No será cap novetat dir que 'ls catalans del Rosselló sabem tot lo que se refereix a l'història de la Fransa, mes que casi cap de nosaltres sab gran cosa de l'història del nostre mateix Rosselló; y no 'n tenim la culpa, ja que en cap d'escola ni colégi no se 'n ha parlat may, aixís com a la nostra província hagués pas estat d'aquest mon, fins al any 1640, quan els generals francesos Turemo y Condé se 'n apoderaren.

Y mentrestant, quines passades de lluites y de glories foren les dels comptes de Rosselló y de Barcelona, y dels reis d'Aragó y d'aqueixes personalitats gegantines, quina es més d'admirar que la del rey En Jaume I!

La primera vegada que vaig tenir notícia d'aquest rey, es llegint les obres de mossen Verdaguer; y m'hi vaig fixar més, vegent la gran devoció que li tenia l'autor del poema *Canigó*. Vaig cercar, en *Histories de l'Europa* y en *Bichomaires Historiques*; poca cosa s'hi deya «du roi Jaques ou Jayme I d'Aragon»; per fi, a la Biblioteca de Sant Vicens de Pau, me vingué a les mans l'*Historie du Roussillon*, de Jean de Gazanyola; hi vaig llegir:

«1225.—Ce prince, vendu a la liberté, employa les deux années suivantes a détruire les factions entre ses

ADHESSIÓ

Sr. D. Joan B. Torroella

Molt distingit amic y company: Vaig rebre ahir sa carinyosa invitació pera pendre part en el nombre extraordinari de Lo GERONÈS destinat a commemorar el Centenari del gran Rey d'Aragó Jaume I el Conqueridor, y de bona gana hauria escalabornat un article pera fer patent les grans qualitats d'aquell memorable Rey que ab la forsa de sa espasa sabé formar la poderosa Corona d'Aragó. Hauria procurat fer ressortir les seves qualitats de diplomàtic y home d'estat a l'agermanar en diverses nacions y reyalms que formaren la Confederació aragonesa adelantantse algunes centurries en la manera de respectar com realment respectá la complerta autonomia de tots y quiscun dels diversos territoris que tenia baix son ceptre sense pensar en centralisacions ni en predominis o preferencies d'uns territoris sobre 'ls altres, y per fi hauria fet cita de la Constitució que d'acort ab les Corts de 1251 doná pe: a demostrar el seu gran amor al dret de Catalunya intentant deturar l'invasió del dret romá, lo que per cert no lográ, perquè el dret de Roma per esser la raó escrita s'imposava per tot arreu, y s'inflerà de tal manera en nostres lleis, que bé pot dirse que sa unió fou y es tan in-

tima, que 'l dret romà ve a esser dintre del de Catalunya lo que l'ànima dintre del cos.

Mes, amic Torroella, me falta temps, y no podent escriure cosa que correspongui al gran homenatge de que 's tracta, prefereixo concretarme a manifestar, com manifest, la més complerta y entusiasta adhesió al noble y lloable pensament que tenen vosté y sos companys de redacció, facultantlo pera que aixís ho publiqui, com una petita mostra de mon amor a la terra catalana.

De V. afectíssim amic y company y s. s. q. s. m. b.

EMILI GRAHIT Y PAPELL
Acadèmic de l'Historia

Siluetta de l'alt En Jaume

Nin de cinc anys hereta el ceptre de la Confederació catalana-aragonesa que son pare perdé desgraciadament en 'ls camps de Muret, lluitant al costat dels albigesos, però no en defensa de l'heretgia. En sa juvenesa experimentá durament els efectes de la desgracia, de l'indigencia, de l'ambició y del captiveri, que anaren forjant y trempant aquell caràcter que havia de donar nom a son sigle y esplendor may vist, ni superat, a la Terra Catalana. Als dotze anys ja 's desfá d'enutjoses tuteles y als dinou té ja pacificats sos extensos dominis, assegurada la corona y feta efectiva sa realeza, a despit de l'orgullosa y turbulenta noblesa aragonesa. Conqueridor invicte, abans dels viut y cinc anys ja havia conquistat reyalmes. Terror del serrahins, als qui feya fugir ab la qua de son corcer de batalla, reb homenatge del Kan de Tartaria y del Soldá de Babilonia. Habilíssim educador dels pobles, feu resplandir la llum de la veritat y de la civilització a Mallorca, Valencia y Murcia. Capill magnánim, reconquista, pera regalarlos a altres comptats y reyalmes. Literat insigne, maneja la ploma ab tanta habilitat com l'espasa. Enamorat de la llengua catalana, l'exalta y dignifica servintse constantment d'ella en sa correspondencia, en les lleis que dona y en les obres literaries y filosófiques de que enriqueix nostra cultura. Príncep democrata, raona ab els diputats en els Parlaments y s'assenta a la taula dels mercaders catalans, associantse a llurs plans d'espandiment industrial y mercantil. Protector entusiasta de l'ilustració y de la cultura, funda els Estudis generals o Universitats de Lleida, Montpeller, Perpinyá, Valencia y Palma. Decidit aimador de la llibertat política de sos vassalls, escampa arreu Furs, Privilegis y franquicies y organisa admirablement el règim municipal sobre bases autonòmiques, qual hermosa cristallisació fou el famosíssim *Consell de Cent* per institucions posteriors de l'extranger mes d'una volta copiat e imitat, però ja may eclipsat ni superat. La seva consumada prudencia movia als Prínceps cristians a nomenarlo jutge y árbitre en ses qüestions, y fins el Sant Pare li demanava son parer y li donava seti en els Concilis. La seva pietat, més viva encara que ses passions, meresqué que la Verge Santíssima se li aparagués y li reclamés sa cooperació en la gran Obra de la Redempció dels Catiús cristians.

No es estrany, doncs, que per tots els indrets dels que foren un dia sos dominis s'axequí unànima y expontaneament un crit d'amor y entusiasm al aproparse 'l seté centenari del naixement d'aquest home extraordinari, que més que Rey fou sempre Pare y Educador de sos pobles, car si es ben cert, com ell mateix deya, *que Deu aima als reys que a sos pobles aimen*, no ho es menys que aquestos també 'ls aimen y, may per may, saben oblidarlos.

J. Pou

Nova adhesió

Recentíssimes desgracies de familia, m'han impedit, com era mon desitg, de contribuir ab mon modest concurs al homenatge que preparen a la memoria del esforçat y alt Rey Conqueridor, qui, tan grat recort deixá en nostres comarques geronines, qui tant d, elles fou secundat en les empreses grorioses que portá a cap conquistant les Mallorques, Valencia y Murcia, ab l'ajuda de la nostra bona gent catalana, qui, tantes relacions tingué ab els dominis del antic Comtat de B'salú.

Ja que aixó no m'ha estat possible, permeteu-me, doncs, que ajunti una veu a les lloances que en la present ocasió del Centenari V. V. li dediquen, conmemorantlo ab un nombre extraordinari avalat per ilustrades firmes, y que felicitó a *Lo Geronés* per sa bella y patriótica iniciativa á la que coralment m'adhereixo.

F. MONSALVATJE Y FOSSAS
Acadèmic de l'Historia

Gerona 30 Janer de 1908.

L'Amelia

De cambres boniques com la de l'Amelia, no se 'n oviren gaires.

Gran, espayosa y plena de mobles luxosos. Els endomasats cortinatges de senyorial cayent, daven un bell goig de mirary una silleria de suaus tons rosats voltava la cambra.

Damunt del piano obert vetllaba el bust auster de Beethoven.

Alguns quadros pintats a l'oli adornaven les parets.

Tot plegat, era un niuet preciós, joyós d'estotjar tan xamoseta criatura.

Perquè, que 'n era de bufona aquella nena de disset anys, de cara rosada, ulls de blau de cel y cabell ros com una tofa d'or; sa boca sempre somreya ab una placidesa ensisadora, immaculada.

Els mots al sortir de sa boca, es convertien ab un cant que semblava un ritme, d'un despertar de primavera.

Darrera 'ls vidres s'estava ab mirada distreta, seguint el vol de dos pardals, que de segur s'estimaven com ella y en Rafel.

Ses petites y nacarades mans, estenien y recargolaven, distretament, el volant del devantal.

Tot d'un plegat, els ulls de l'Amelia resplandiren; se aixecá y va corre a obrir el balcó; el cel estava espléndit; ella somrigué y abaixá 'ls ulls al carrer aont hi havia un estol de nenes que alegrement jugaven a la gallina cega.

L'Amelia, també n'estava de contenta; feya tres dies que en Rafel no havia passat y quasi era segur que aquella tarde passaria.

¡Oh, sí! n'estaba segura, el cor li deya.

Bon rato, va estarse abocada al balcó; ara mirant a l'acera d'enfront, ara embadalida sentint aquelles veuetes infantils, que la trasportaven vuit y nou anys enrera.

Seguía contemplant, aquelles nenes, ab expressió de un extasi angelical, quan una bufada de vent de tardor li feu comprendre que era masa tart per estarse fóra.

Un deix de tristesa aparegué en son rostre sonrosat, apagant aquella joia que poquet abans l'inondava.

En Rafel, prou que havia passat, però l'Amelia, distreta ab aquelles nenes que li feyen recordar els seus jocs infantils, no 'l vegé passar, ni vegé com la saludava.

Tancá de cop el balcó, y una oració tendre y plena de perfums, eixí de sa boca, mentres la seva mirada tristement dolça, se 'n anava envers aquelles criaturetes encisadores...

Les nenes seguien cridant.

—D' aon vens.—De Roma.

—Què 'n portes.—Corona.

—Què busques.—Muller.

M.^a DEL CARME BENAGES

La Catalunya nova

Jo no puc sobtarvos ab el relat d'una gesta memorable y poc coneguda del volgut Rey d'Aragó: jo desconec, tristement ho confesso, els detalls de nostra Historia Patria. Tan sols y a grans pincellades, recordo els fets importants. Per aixó fora en va que fes ara d'historiagre; em faria pesat y no sabria sortirme d'una vulgaritat enfadosa.

No. Jo, ab el recort de la Catalunya esplendorosa del Rey Conqueridor, vull evocar una altra Catalunya somniada, una altra Catalunya que omplenaria d'orgull al Rey D. Jaume, si fos possible que sa testa, avuy pols, tornés a ovirar les encontrades de la Catalunya Nova: un altra Catalunya que batega avuy en lo pregon de la nostra ànima. La Catalunya que vull evocar, es la Catalunya Ciutat; una patria gran y plena, aon sos habitants seran ciutadans conscients y cultes.

Cada poble de la Catalunya Ciutat, tindrà aquella llibertat de poble avensat que vigorisarà sa vida. Els Ajuntaments, seran petites o grans entitats financieres, segons els cens de població, els cuidados dels quals seran el sanejament de nostres urbs, avuy infectes, l'arrangement de les actuals carreteres mal cuidades, la municipalizació dels serveys urbans com a font de salut y com a medi d'obtenir una hisenda propia.

Els ciutadans de la Catalunya Nova, seran homes altruistes, que avantposaran l'interés suprem de la Patria als llurs interessos particulars. Les discussions, que deuran esserhi, doncs donen fortilesa als pobles, se sostindran sens l'apassionament que cega, ni l'insult que ofen.

Les escoles tindran mes jardí que sales: mes amor que disciplina: l'exercici físic, avuy gaire be oblidat, serà el bassament de l'avens de l'època futura. En els interiors de les urbs, se deixaran grans squars pera jocs infantils.

Cada ciutadà serà un guardià ferm de les llibertats conquerides y un fidel guardador d'aquest règim d'alta educació urbana que imperarà arreu de nostra terra.

S'exaltarà als artistes, fentlos justicia a sos mereixements y guardant ses obres notables en muséus que seran propietat de les ciutats.

El floreixement de l'industria haurá devingut espléndit. Y l'esperit català, ple, potent, irradiarà per les terres ibèriques y italiques que se redressaran de son ensopiment momentani.

Aquesta, Rey don Jaume, serà la Catalunya que vos vegereu espléndida, que nosaltres trobarem somorta, y que nostres fills veuran redressada.

¡Qué nostres nets la vegin tal com la somniem nosaltres!

JOAQUÍM PLA

A unes amables endolades

Oh amabilíssimes germanes endolades! Jo desconec absolutament el nom vostre, per mon penar. Jo no he sentit may la veu de vostra parla que tinc pressentida armoniosa com el ritmic caminar que totes teniu, amables endolades. Cada jorn quan passeu pel carrer de sota 'l meu balcó, us contemplo com a cinc deeses dels passos triomfadors. Y desde que transiteu endolades deveniu més anables per la vostra tristesa reflexada en els diminuts rostres mates, bellament pàlids que fan cobliciar frenètiques besades. Jo també la sento fundament arrapala en el cor vostra melan-

colia encomenadissa y si per la vostra y meua no fos, desitjaria poder veure'shi sempre ab aquesta tenue palidés que us converteix al més místic candor, quan trauziten engendrant estrofes rítmiques ab els passos serens armoniosos y ágils, per dessorra 'l balcó del meu carrer, desde quin us admiro tots els dies, mil voltes més amables, germanes endolades.

JOSEP GRAHIT

El Rey Jaume tenia sis anys. Mercés a l'actitut del pare Inocenci III l'acabaren d'arrancar de les urpes den Simó de Montfort y el portaven al castell de Montró per educarlo, aturantse de passada a Lleida. Allí reunides les notabilitats d'Aragó y Catalunya van prestar jurament blincantse davant d'aquella criatura d'ulls negres y testa rossa, que 'l tenia entre sos brassos l'arquebisbe de Tarragona Asparrech.

Com devien estorarse 'ls ulls d'aquell nen, al veure passar davant seu els nobles dels dos regnes, acotant els caps venerats, coberts molts d'ells de blancor! De segur que lo primer que se li va ocórrer fou el ferse digne d'aitals honors. Perqué 'l petit Jaume no era una criatura com les altres, el seu cervell era el del ser privilegiat que al poc temps, al fer totjust nou anys, ja sortia comanant les tropes, pera anar a castigar un ric home aragonés y mes tart faria estremir el mon ab els seus fets de la conquesta de Mallorca y Valencia.

De segur que en aquella assemblea va entreveure els amples horitzons que li signaven que estava destinat a coses grosses. Aquells nobles li donaren a entendre que ell era més que tots, y que com a tal devia fer mes que tots...

Y en Jaume creixé, se feu home, home avans de temps, més aviat que tothom y més home que 'ls demés. Era un pam més alt que 'ls seus vassalls, era hermós, era atreuit y savi. Era també envejós, si pot donarse aquet nom al orgull d'engrandir el Regne, de fer les seves terres grans y victorioses.

La figura den Jaume s'aixeca damunt dels set segles passats, com la visió grandiosa d'un ahir sempre present, d'un ahir que tots els catalans devem recordar, per encoratjar als nostres actes, per fernos dignes successors del Rey que 's nostra major gloria.

Catalans, treballem; fem una Catalunya rica y plena, tal com l'havia somniat y fet el Rey mes gran dels revs, En Jaume el Conqueridor.

MARIAN GRAU

Quan passa...

Quan passa, tot s'omplena d'una alegría immensa, els aires són més nítids y al Cel hi riu la llum; quan passa, tot s'amara d'Ella, l'ambient s'encensa, y deixa un rastre vívid d'onades de perfum.

Quan passa, projecta ombres de linies florentines que mos ulls les segueixen ab rápida fruició; es la somniada Núvia de les ondes divines a qui Rubens hauria posat sa inspiració.

Quan passa, magestuosa, fa concebir idees; y apar que 's guí al Temple del Ritme, aon les Dees tal volta la proclamin, com Venus, immortal.

Quan passa, hi há en mon aima amables incoerencies; y el caminà harmoniós me duu reminiscencies d'aquells esclats de Wagner d'una marxa triomfal.

JOSEP THARRATS

L'Iglesia geronina y la conquesta de Mallorca

«Sobre açó digué 'l bisbe de Gerona: A Nostre Senyor agrahesch jo la bona voluntat que Deu ha donada á vos y á vostra cort, y podria molt dir en llahor d'aquesta bona obra si dir hi volia; més lo nostre arquebisbe lo bisbe de Barcelona en G. de Moncada, don Nunyo y 'l comte d'Ampuries vos hi han tan dit que compliment te açó que dir volia. Més profir vos per mi y per l'Esglesia de Gerona, que aniré ab vos ab trenta cavallers, y vos que 'm doneu aquella part segons que dareu als altres.

Y llevás l'abat de Sant Feliu de Guixols, y digué que aniria ab nos ab cinch cavallers ben aparellats. Després llevás lo prebost de Tarragona, y digué: Jo no tinch tants cavallers com ells, més servirvos hi han ab mi quatre cavallers ab una galera armada».

§. §. LIII y LIV de la Crónica.

Novembre

Una debil claror molt blanca, molt freda, es filtra pel brancatge ert de la boscuria ombra. Sota els arbres, el sol ocre y humit llú com el pellatge llefiscós d'un llimoc. Ha plogut, y l'aigua que ha quedat embiotada en els clots de la terra es brillanta y negra com la plata, immóvil y dura com u'ls immensos del reptil infecte. El cel es llungerament amoratat, el cel somru aristocràticament com una novia tísica... Novembre!

Passa una vella. Camina espantada, se gira sovint ab un moviment soptat y tremolós com tement una traïdoria. Té por de l'aire tardorenc, d'aquesta lleugera ventada amable y punxanta, enganyadora y covarda. Malgrat l'abrigall que la que s'envolcalla tota, el vent li rondina paraules torturadores a cau d'orella, li fibla les carns, li fa llagrimemar els ulls. A son pas, la terra molla s'enfonsa ávida de carn.

son orfes de flors... L'enamorada sumergeig ses marfilenyas mans dintre sa cabellera lassa, mate,—c bellera d'ex voto, de figura de cera,—y 'ls dits tebr sos teixeixen llargues trenes de melancolia, de por., Novembre!

A una banda el passeig boirós, a l'altra la ciutat negra. El Pelegrí s'atura. El cansanci llueix dintre 'ls seus ulls y 'l dolor li floreix arran dels llavis. Més el Pelegrí canta, té encara paraules verdes y roges, nimbén encara son front l'amor y l'esperans. Porta al bell cim de son pit una gran rosa esbadellada carnosament.. A una banda el passeig invisible, a l'altra la ciutat morada amaga 'l sol que mor.

Canta el Pelegrí... «Ets enganyador més automnal.. Sota les plantes mortes, sota les flors marcides, sota les anyades glassades, hi germin n les llavors y canten les cascates... Enfront de es teves boires de plom hi há 'ls ulls resplendents de mar de m'estimada, enfront ton aire punxant hi há 'ls rostres pits

Dibuix de Lluís Perich

Fulles que rodolen sinistralment pel sól, teniu un fressej r esquelétic y un color odiós. D'aquest bell jardí elegíac aon les flors guardaven llágrimes d'estrelles, les fonts enmirallaven rialles de sol y l'aire tenia perfum de besos, d'aquest jardí cantor, palpitant, clar,—or y ritme de la vida,—n'haveu fet una quimera fosca, apagada, erta. Sense la vostra música y les vostres caricies, els arbres son malalts. Les branques son contorsionades y 'ls nusos de les roques supuren purulentes com les llagues dels cadavres.

L'enamorada mira el jardí ab el front ardorós y blanc damunt el crestell entelat per la rosada gelada... Mira al jardí y plora y ab ella plora el piano com un eco llunyá cansons d'altres temps. Cim sa carcassa, cim el teclat d'os, jauen petals cargolats en una suprema agonía dolorosa... Els pitxers de la cambra

ardorosos, davant d' 'ls regatols y les fontanes mudes hi há la sang bullenta que corre sorollosa en nostres venes... Ets enganyador més automnal!.. Darrers ton horitzó gris que hi há un sol tot or y un cel tot blau».

Es en va que cantis ple de fé, Pelegrí de la vida!.. Tes carns tremolen de fret; les teves paraules semblen que vinguin d'un altre mon, sonen sordoment com cops de tràmec cavant la fosa, mancats de llum els teus ulls s'apaguen... Madona la Mort s'acosta. Madona la Mort. Deu vos guard!

XAVIER MONSALVATJE

Cançó de crepúscle

Pel meu camí d'or estrofa de llum cantada pels pins, sobre un cel immens,—hi passen, les boges carsons dels recorts: son campanes llunyes d'un campanar blanc,

que toquen a joya, que toquen a mort.
Faig el camí sol, mes els meus recorts
son com bruts captaires que m'obren les mans
totes enjoades, y els seus dits profans
me lliguen a terra, com arrels de pins
Un dia els vaig veure mos recorts: un dia
els va desitjar ma melancolia,
y jo que sabia sos noms, vaig cridar
als pins, y al crepuscle, y ells m'hi van crear.
Mos recorts vingueren com reys y butxins.
—rojos com la tarde, negres com els pins.—
cabelleres, nuvols: rialles, campanes;
y com bruts captaires, ab ses mans profanes
ma vesta esqueixaren, y m'vaig adonar
que, ma carn, llua,
y volguí volar.
¡tant humà m' sentia!
Jo vaig dir: recort, tu qui no has viscut,
ànima d' un dia, d' una juventut,
tu, qui ets el mes forts perquè t' ignorava,
tu, petit recort de follia alegria,
vols ser el corcer de ma companyia?
—(Pegás es ja un mite, mon segle el lligava
a la voluntat d' una dona esclava—
qu' el fermá a son brèach, ple de picarols.)—
y el recort xiulá, com un corp fugia...
y va tormá a mí, ma melancolia...

Avuy, yo us odio recorts, que enfosquiu
mon camí de sol, y m' lliguen a terra;
avuy jo us odio recorts, que embrutiu
de roig y de negre la tarde y els pins,
nuvols, y campanes, llobes de mos camins.
Mon camí tan ferm heu fet insegur,
(jo no sé 'l corcer qui vos ha de dur)
Alláu poderós, sense companyia
de 'l petit recort, d' un mon d' alegria;
per xó recorts meus, captaires profans,
jo arrelat a terra per les vostres mans,
Heuso al pins y al cel la meva cansó
que es la estrofa vostra de maledicció.

MIQUEL DE PALOL.

La conquesta d' Ibisca pels ampurdanesos

«Quan vingué que foren dos anys passats, vingué 'l sagristá de Gerona qui era electe Arquebisbe de Tarragona, per nom en G. de Montgrí, en Bñg. de Sta. Eugènia, y son frare á Alcanyis, y nos forem molt alegres de la sua elecció. Quan fou devant nos pregam que 'ns plagués que ell se presentava devant nos. Y nos digué que si nos li volíem donar Eviça, que ell ab son llinatge que la conquereria, y puig nos no la haviem, y haviem altres coses á fer, que be 'n devíem voler que ell la conqueris per çó que hom digués que 'l Arquebisbe de Tarragona havia conquerida Eviça, y ell que la tendria per nos. Nos haguèrem nostre acort, y per çó quan enteníem quo ell nos feya honrament que conqueris terra, y que la tingués per nos, li otorgarem. Ell aparellás ab son llinatge, y aguisá son passatge, y fen un trabuquet y un fonevol. Quan saberen açó 'l infant de Portugal y don Nunyo vegerense ab 'l Arquebisbe, y diguérenli, que ells serien en sa ajuda, y per aytants com ells menarien homens de cavall y de peu en sa ajuda, que 'ls ne donés part. L' Arquebisbe ho otorgá, y foren tots en aquella companyia.

Y passaren á Eviça, y prengueren terra menys de cap contrast que no 'ls feren los de la illa. Y vingueren ab los cavalls armats, y ab les naus, y ab los llenys a port de Eviça, y aqui fermaren ses albergades, y combaterenla. Quan haguèren los genys parats, lo fonevol y 'l trabuquet tiraren á la vila y hi havia tres murs un sobre altre, y el fonevol que no tirava tant tirava á la ira y 'l trabuquet al castell. Y quan vegueren que 'l vil mur se trencava de la vila per lo fonevol que hi tirava, coçaren de cavar, y quan los de la host vegeren que hora era del combatre, assetjarenlos primerament de batalles menudes. y quan vegueren que hora era que 'ls combatesen, armás tota la host, y pregueren tota la una cerca del mur de la vila.

Quan vegeren los serrahins que aquella havien perduda esbafarense y parleren plet que 's retien. Y Joan Xico, que era de Lleyda, fou lo primer hom qui entrá en la cerca del mur de la vila. Així haguèren en esta manera la vila y 'l castell ja que 'l trabuquet no hi tirá deu pedres. Y després que Eviça fou presa moltes vegades hi vingueren galeres de serrahins, y la mercé de Deu, hi prengueren encara major mal que no hi pogueren fer.»

§. §. CXXV y CXXVI de la CRÓNICA

IDEARIUM

* * Un gran literat m' escriu dientme que ha treballat tota la tardor en una obra que no tindrà més de cinquanta cuartilles. Aquest no prodigarse m' encanta. No m' encantan pas els escriptors que produeixen infadigablement, un Pérez Galdós o un Rusiñol; però comprenc aquell confessat desig d' immortalitat de l' Emile Zola que sempre temia no haver fet la seva obra definitiva. Zola, per altra part, es un cas especialíssim: en la literatura ell es un gros obrer.

Un poeta nostre, el preclaríssim Joan Maragall, ha predicat que no més hem d' escriure quan ne tenim una forta necessitat, y confirma la seva prédica en cada treball seu, que es la perllongació lluminosa d' una vida; y es en mí, aquesta, una de les ensenyances predominantes.

Realment, no més hem de parlar quan una veu divina esclata dintre de nosaltres.

Res més odiós a la vida que aqueixos homes que parlen molt, condemnats a viure en una ombra perpetua, sense un geste que 'ls caracterisi. Insignificants, menyspreables, que lluny estic d' ells, en el meu silenci, quan me parlen banalment, monótonament, sense interessarme!

* * Aquesta bella nit estival me restará inolvidable. Per l' immensitat d' atzur la lluna, la Ofelia desmaiada, segons l' expressió del fort poeta Guerra Junqueiro, desullava la seva garlanda d' estrelles... Nosaltres erem sobre aquesta terra, que jo penso, ab Anatole France, que es una gota de fang sospesa en l' espai. Un pianista amic meu ha tocat el *Clar de lluna*. Beethoven, que resta sempre 'l music altíssim, m' ha tramés serenitat y grandesa. Hem begut xampanya. He besat llargament els brassos divins, d' una puresa armónica, fets pera posar coronas sobre les testes dels triomfadors, d' una dona que té en els seus rojos llabis un doll inestroncable de cansons y de besos, lo únic que pot fer un poc delitosa la nostra curta estada sobre la «gota de fang» que 'ns sosté. Aprés, ab l' auto lluminosíssim, imperial, hem marxat en la nit profunda y misteriosa, sota 'ls estels inquietos, vora la mar sangnament iluminada pels focs de les *enceses*. Hem recitat versos de Goethe y de Musset y jo he sentit un foll desig de corre, de corre sempre, d' atravessar terres, terres, vertiginosament, sense aturarme may, perdentme en carreteres infinites, triomfant de Khronos y de la Mort...

* * Avui, hermosa, m' has tingut pietat y m' has dit bellament una mentida. Ab els teus llabis que somriuen y no riuen, has santificat una vegada més l' engany. Jo he fet veure que t' creya y també he somrigut.

Més ara, en la meua solitud poblada de llibres, sota aquest Heine inefablement trist, de barba grisca, de boca dolorosament contreta, jo sofreixo horriblement. No t' en dono pas gracies, no, de la mentida, de la mentida divina, necessaria, condició essencial de la vida, car jo no crec pas més ab la mentida que ab la veritat.

Ara, experimento una desoladora sensació de buidor.

Altres vegades he reaccionat al sentirme sol y he devingut més fort. He dit: «millor. La meua via es lliure d' entrebanes». Però aquesta nit, jo no sé per qué, mentres pel carrer ressonen rialles de gent que ignora 'l meu dolor y me convida a riure, sento un anhel invencible de plorar sobre la teva cabellera d' or, d' apretar la teva mà tremolosa, mentres escoltes silenciosament la confessió.

* * A voltes arriuen al meu jardí d' Epicur, desde 'ls camins sorollosos dels grans chorals humans, crits que m' solliciten. Y no puc dominarlos: en mí, y corro vers els homes, abandonant les meves flors d' escepticisme que curiosament conreo. Hi ha brassos que m' esperen y llagues per guarir.

...Peró encabat torno, ab el front més pàlit y els brassos més lassats, al meu jardí diví que, a cada nou topament que tinc ab la vida, es levé més clós y més allunyat de tot soroll vá y de tota sollicitació importuna.

* * El gran passeig dels plátans, on l' estiu frueixo de crepuscles d' or, ara es alfombrat de fulles seques. Sota 'l cel cendrós els arbres tremolen d' esglay. De la llunyana rivera, una lleugera boira munta.

Solitud. Jo, caminant meditabon. El meu petit gos camina al meu costat, el cap baix. Els seus passos y els meus obeeixen un mateix ritme.

De tant en tant alsa 'l seu esguard melancólic cap a mí. Una vegada m' ha vist somriure y ha aixecat les seves potetes. Petita ànima, semblava compenetrar-se ab la meua.

CARLES RAHOLA

Destrucció y crema de Figueres

«Vegent que no hi polien altres coses acabar desisquérense de nos y de l' Infant en P. fill nostre. Ans que los dies dels acudaments nostres fossen eixits, anarense á Figueres que era de 'l Infant en P. Sobre proferta de dret cremaren aquella vila y la destruiren de tot en tot. Si que quan nos la corriem y foren a Girona, saberem que ja la havien destruhida, tornáremnos a Barcelona, y per pendre acort sobre la dita mala

feta, y per enautar contra ells segons que nos ferho deguessem per dret. Aquí ferem metre fronteres a defensió de nostres viles. Estan en aço vingué devant nos lo Bisbe de Barcelona. y 'l mestre d' Ucles en Gonçalbo Juanyes, y pregarémmos que nos plagués que ells anassen a parlar ab los Richs homens y totdra 'ls d' aquella mala via en la qual bé coneixien que eren. Nos los responguere n que 'ns plavia molt.»

§. CCCCXLV de la Crónica.

Commamorem

Commemorem aquesta data històrica. La nostra volguda Catalunya, set segles enrera, se desentrotllava ufanosa dintre aquella gran Confederació quin ceptre restava en els punys d' aquell marvellós Rey En Jaume I, d' aquell Rey home, del rey sapient, del Rey noble y senzill, volgut del poble.

Y commemorantla, robustim aquest grandiósmoviment d' opinió catalana de nostres dies. Al recordar llivertats tingudes, llivertats fruides, refermem nostres conviccions, lluitem pera reconquerirles, desfem la nuvolada que sobirana del horitzó ens nega el sol de la llivertat y de justícia, sens el qual nostra vida es fa impossible, y fem que suri triomfant, escampant arreu de nostre poble benauransa.

Els moments actuals culminants pera Catalunya exigeixen desaparéixin d' esserhi debilitats d' uns, precipitacions d' altres. Serenitat en els cors fermesa d' ànima y, Catalunya s' imposará benefactora y quan millor que avuy podem celebrar el vinent centenari!

JOAQUIM BOSCH FELIU

Seti de Rosas

Ans que eixisse n d' aquí nos vingué ardit en qual manera l' infant en P. tenint, seti á un castell d' en Ferran Sanxeç, hi havia pres lo dit Ferran Sanxeç y que 'l havia fet negar; y nos nos plagué molt quan ho haguèrem ohit, per çó car era molt dura cosa que ell era nostre fill, y eras llevat contra nos, al qual nos tan de bé haviem fet, y tan honrat horetament haviem dat. Quan forem partits de Perpinyá anarem á rebre la host de Barcelona una partida que 'n venia per terra, y trobarem la á la Bisbal. Partirem d' aquí, y passarem per un castell d' en Dalmau de Rocaherti qui té nom Calabuig, y prenguéremlo, y feremlo enderrocar. Després anáremnos a rebre l, altra partida de la host de Barcelona que venia per mar, y així ab tota aquell'a host, y ab l' altra que nos teníem assetjaram Roses, un castell del comte d' Empuries. en R. de Cardona, en P. de Berga y alguns altres Richs homens de Catalunya saberen açó, y metérense á Castelló ahont era 'l comte d' Empuries. Aquí foren per alguns dies.....

Després vingueren a nos al dit seti de Roses, y menaren lo dit Comte a nos, meterenlo en nostre poder per fer tota cosa que d' ell fer valguessem. Encara que estaria á coneguda de nos del fet de Figueres que havia fet cremar y derrocar á 'l Infant. Sobre açó nos vegerem que puix ell se metia en nostre poder segons que dit es, que abastava á cumplir nostra voluntat, llevaremnos del seti, y entráremnos sen á Girona. Aquí ferem moltes demandes al dit Comte y ell fou devant nos ensempe ab en B. de Berga, y 'ns suplicaren que nos manassem cort á Lleyda en la qual fossem catalans y aragonesos, y lla donchs ells respondria á aquell's demandes, y faria tot çó que no lis demanariem. Y que aquella cort vindria en cas que tota Catalunya y Aragó podrien endreçar. Nos ohim la llur suplicació otorgarenlosho, y los digueram que no fariem es quissa que 'l Infant en P. fill nostre hi seria y manarem la cort á Omnia Santorum.

§. §. CCCCCL y CCCCCLI de la Crónica.

EVOCACIÓ

Si el Rey en Jaume tornés de l'altre món, y viugués a les terres que constituïren el seu antic reyalme, de segur que no les reconeixeria. Si discorregués pels carrers y plasses de les ciutats y viles catalanes, creuria haver-se equivocat, creuria trobar-se en altres terres, però no en les d'aquella gloriosa nacionalitat catalana, car veuria arreu les manifestacions externes de l'industria y del comerç escrites en una llengua que no es aquella ab la qual estaven escrites les lleis de la Catalunya del seu temps: aquella que ell estava en totes les manifestacions públiques de la seva reialesa: aquella ab la qual dictava les lleis al seu poble, com ho feu en els *Furs de Valencia*: aquella ab que escrigué les seves disquisicions morals y filosòfiques en el *Llibre de la Saviesa*: la ab que relatava l'història de la seva pròpia vida en la seva immortal *Crònica*: aquella ab la qual durant son reinat se publicà l'admirable *Consulat de Mar*, adoptat durant tota l'Etat mitja per la major part de les nacions marítimes, primera compilació que de la seva classe se feu en Europa, y de la que s'han servit, com de fonament les Potències modernes pera establir llurs legislacions marítimes: aquella ab que obrí les memorables Corts Catalanes: aquella llengua que ell no 's donava vergonya d'emplear-la en la seva correspondència ab els sobirans de l'Europa, fins ab els de les ignotes nacions asiàtiques: aquella ab la qual s'ensenyava la ciència en l'*Estudi General* o Universitat de Lleida, que ell fundà: al veure que no es aquella ab la qual escrigueren, immortalisant-la, entre altres l'Arnau de Vilanova filòsof y químic y el Beat Ramon Llull, l'intel·ligència més universal d'aquell temps, se taparia la cara de vergonya a l'adonarsen de que veritablement se trobava en terra catalana, entremig de catalans que desprecien la llengua per ell tan enaltida.

Quina millor commemoració podria fer-se del seu Centenari que acabar ab l'estúpida rutina, que encara posseïxen molts catalans d'usar sens cap raó ni motiu fonamentats, sinó que una incomprendible temensa, una injustificada y miserablement egoista por de que 'ls hi valgués de menys el calaix de la botiga!

Com millor podrien celebrar-lo els municipis catalans que retornant a la llengua de la terra el lloc d'oficialitat que li pertoca, que cap altra pot usurparli, dret que li ha sigut arrebatat y imposat solsament per l'orgull dels empleats y la cobardia nostra, ja que cap llei de l'Estat ho estatueix!

Estiguem-ne sempre convençuts que, si la rassa Catalana, en el temps del Rey que avuy festejgem, ab plaenta recordansa, conquerí tants lloers en tots els ordres de la vida fou degut a que la nostra rassa estava, allavors infiltrada de la seva ànima, de l'ànima que infundeix vida esplendorosa a tots els pobles, de la llengua catalana.

Si volem que torni a renàixer la personalitat de Catalunya, ab tota plenitud, devem retornar-li l'ànima, que en un cos sens ànima, endebades hi buscarem la vida.

J. BOSACOMA.

CONTRAST

El Rey En Jaume, conquerí pera llibertar.

Ennoblí fundant un Concell de Cent als Municipis y creà Universitats... regint-se tot lliure, autòmicament. Ell sempre visitava sos dominis pera enar-se de llurs mals o necessitats. Ell no més governaba hon la llengua catalana es parlava perquè era la seua pròpia. No volia súbdits que no l'entenguessin. Era un veritable protector y representant del poble.

Y tot això passava set segles enrera a casa nostra.

Pe les tres Hispanes hi havia divisions de comarques governades per senyors feudals. amos d'honres y hindses...

Al segle vint els reys van a passeig, a l'estranger, a passar temporades. Quant tornen, van a cassar, y després a firmar. També governen a pobles bues no parlen com élls, de la mateixa manera que els altres. No 'ls es grat sentir parlar d'autonomia ni de lliberacions.

De totes maneres hi han reis y prínceps de República qu'encara s'en recorden.

Donc això està passant en plena época de modernisació. Setcents anys després, de quant se parlava de fades y de prínceps qu's enmaridaven ab porquerols...

Oh! Roselló, Cerdanya, Mallorca, Valencia, Aragó y Catalunya, si poguessim tenir aquell Don Jaume a l'epoca actual!

A. BUSQUETS Y TERNAS

L' Ajuntament de Gerona y 'l Centenari

El «Centre Catalanista de Gerona y sa comarca» ha rebut la següent comunicació, en resposta a l'instancia que presentá, ja publicada en aquestes planes. Diu així:

«El Excmo. Ayuntamiento, en sesión del día 24 del co-

A les 10 del vespre. — Conferencia en el local del «Centre Catalanista de Gerona y sa comarca», per En Joan B. Torroella, sobre el tema: «Consideracions sobre la Crònica de Jaume I», ab que 's posará terme a la serie de lectures setmanals de dita Crònica.

Dia 2 de Febrer

Al matí. — Reparto de bonos als pobres a Casa la Ciutat.

Ergalanament de la fatxada de la Casa Consistorial
A les 4 de la tarde. — Concert de Sardanes, per una reputada orquesta d'aquesta capital, en la Plassa de la Constitució.

A les 9 del vespre. — Àpat commemoratiu en el estatge social del «Centre Catalanista».

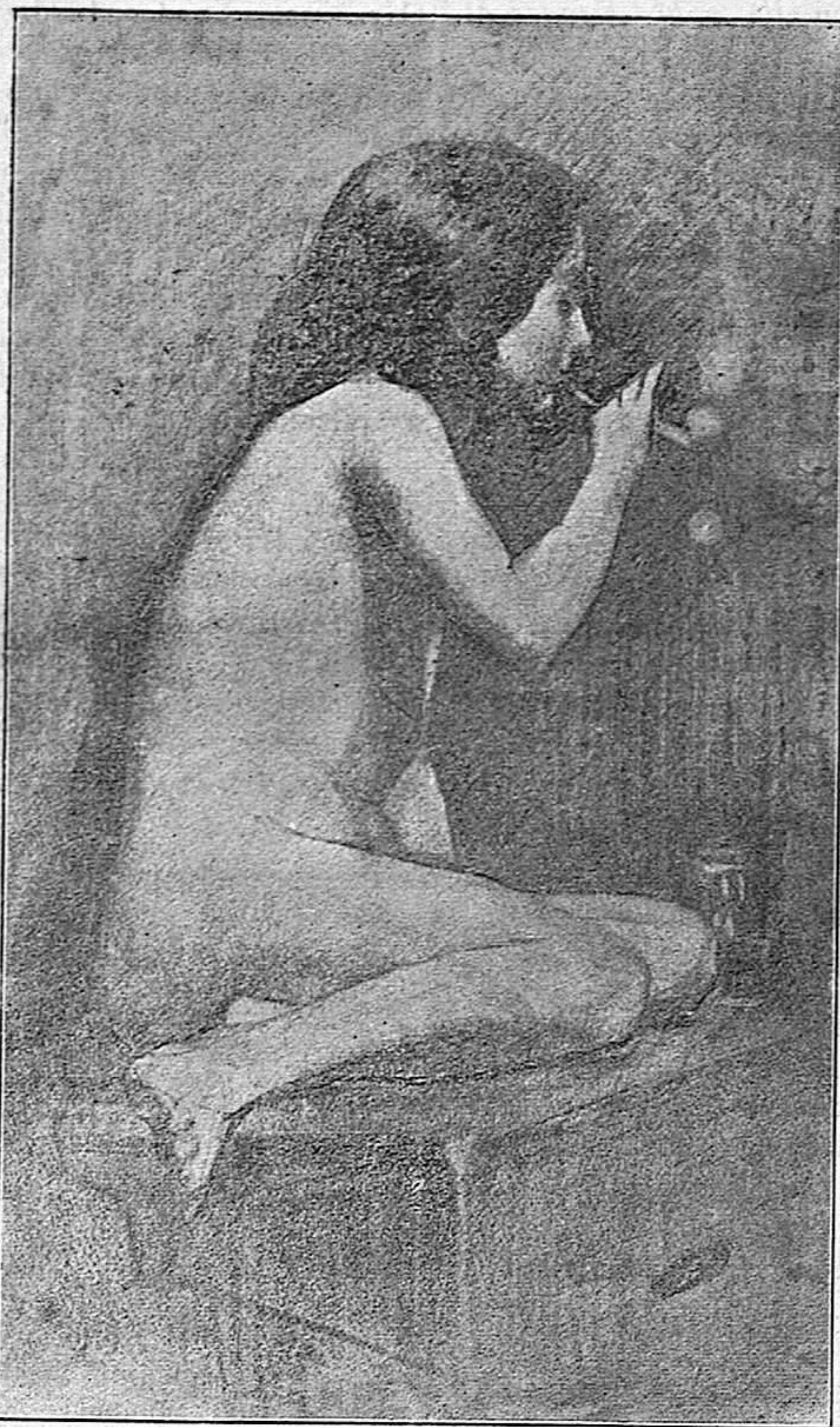
A les 10 y mitja. — En el mateix local lectura de la biografia del Conqueridor per Joaquim Quintana.

Il·luminacions en l'Ajuntament, en dit Centre y en altres societats.

Dia 3 de Febrer

A les 11 matí. — Visita d'una comissió als objectes de l'epoca en el Museu provincial, y als claustres de la Seu, pera visitar el sarcòfac y restes de Guillelm de Montgrí, conquistador de l'illa d'Ibissa, per comanda de D. Jaume.

A les 10 de la nit. — Vetllada literari-musical en el «Centre Catalanista de Gerona y sa comarca».

BOMBOLLES DE SAVÓ.—Dibuix de Lluís Perich

riente y en vista de lo solicitado por usted en instancia del 4 del propio mes, acordó adoptar el siguiente acuerdo de conformidad con el dictamen emitido por las Comisiones Central y de Hacienda:

1.º Dar el nombre de Jaime I a una de las principales vias de esta ciudad.

2.º Adoptar un emblema alusivo al Centenario en el Impuesto municipal que tiene que confeccionarse.

3.º Repartir bonos a los pobres por la cantidad que es-time procedente el Cabildo, el día 2 de Febrero, fecha del aniversario.

4.º Prohijar cualquier iniciativa ú homenaje que se tribute a la memoria de don Jaime I, en Gerona.

5.º Y disponer un concierto de sardanas en la plaza de la Constitución, como festejo eminentemente popular.

Lo que comunico a usted para su conocimiento y demás efectos.—Dios guarde a usted muchos años.—Gerona 28 Enero de 1908.—El Alcalde accidental, José Jubany.—Rubricado.—Sr. Presidente del Centre Catalanista de Gerona y sa comarca.»

Gerona y 'l Centenari

Actes y festeigs commemoratius

Dia 1 de Febrer

A les 5, tarde. — Sortida d'una Comissió de la Municipalitat de Gerona presidida per son Alcalde pera assistir a les festes de Montpeller.

SETMANALS

L'ÚLTIM CONCERT

A Girona un concert, per petit que sia, es un concert.

Al veure 'ls cartells anunciadors del que havia de celebrarse en el nostre Teatre Principal el passat diumenge, vaig tenir dues sotragades al cor produïdes, l'una, per esser redactats en la llengua oficial ab l'inútil intent, segurament, de despatxar unes poques entrades més; y l'altra perquè a primer terme, com a obertura, havia d'executar-se a Haydn, y 'm fariem anar a correuita perquè no 'm passés per alt, com aixís ho vaig fer; y arribat el dia y l'hora, entrava acompanyat de la música de les campanes del retloge de casa la vila, en el moment anunciat: les nou. El Teatre era buit, fret. No hi havia ningú. A poc se succeïren lentament els assistents que, en conjunt, no arribaren a tres cents. Volíem

escollar el concert ab tota la devoció que s' mereixien els autors que composaven el programa però 'ns fou pocs menys que impossible degut a les notes dissonants d' estornunts y gran acompanyament de tos.

Haguessin fet una espelusnant y melo drà mática representació d' un número enter de Los Sucesos!...

Erem pocs, els concorrents, y encara erem masses.

ANONIM.

Privilegi de D. Jaume concedit a favor de Gerona

Nostra ciutat en l' Edat mitja, com les altres viles es-tigué sotmesa a certs y determinats impostos, d' un caràcter especial, que ara no importa recordar. Y d' aquests eren lliberats únicament aquelles poblacions que demostraven son afecte y ajuda als alts poders del Estat.

Testimoni d' això n' eern las exempcions en forma de privilegis que otorgaven els monarques. En recom-pensa de semblants serveis D. Jaume, el Conqueridor expedi en obsequi de Gerona un interessant privilegi, en el qual ja aixís se reconegué en sos fonaments o preàmbul que com segueix diu: «*Attendentes multa et laudabilia servicia atque grata que vos dilecti et fideles nostra civis. Gerundi exhibuistis nobis semper et nostris predecessoribus et exhibetis cotidie liberaliter et tam fideliter quam de note.*»

Per aital concessió la ciutat de Gerona logra eximirse de vaig impostos y drets reials, entre ells els «llenda», «peatje», y «passatje» dels quins els gironins y llurs mercaderies quedaren lliures en tots els dominis del reialme, tant per mar com per terra, mercè que denota l' alt apreç de Jaume I a la nostra ciutat.

Aquest document en forma de privilegi fou expedit pel Conqueridor, a Barcelona a 2 dels idus d' Abril del any 1232 y se troba registrat en els registres corresponents de l' època en el R. Arxiu de la Corona de Aragó.

Devia existir segurament original en el nostre Arxiu Municipal de Gerona, entre 'ls pergamins reals, però no s' hi trova com altres tants documents de segle tretze, desapareguts sens dupte en la destrucció que sofrí en les darreries de dita centuria. Imfrutuósament l' hem buscat y no 'ns ha estat possible donar ab ell.

J. B. T.

Edicions de la Crònica de Jaume I

(Originals, traduccions, y gloses)

1515. Valencia. (Lluís Alanya):—Aureum opus regalum privilegiorum civitatis et Regni Valentie cum historia cristianissimi Regis Jacobus ipsius primi conquistatoris. *Colofó:* Impresum in nobili ac magnifica Ciuitate Valentie arteet industria humilis Didaci de Gumiel: sub anno incarnationis dominice. M.D.XV. die vero XXX mensis octobris, regnante potentissimo Ferdinando rege aragonum valen... (*Comprèn la part relativa a la conquesta de Valencia.*)

1557. Valencia. (Pels Jurats de la Ciutat.) Chronica, o comentari del gloriosíssim e invictíssim Rey en Jaume per la gracia de Deu Rey de Aragó, de Mallorques, e de Valencia, Compte de Barcelona, e de Urgell, e de Muntpeiller: feyta e escrita per aquell en sa llengua natural, e treyta del Archiu del molt Magnífich Rational de la insigne ciutat de Valencia hon estava custodida... En Valencia. En casa de la viuda de Joan Mey Flandro 1559. *Colofó*..., de provisió dels molt magnífichs senyors Jurats. (*Primera edició original y complerta.*) (*Edició Princeps.*)

1582. Valencia. (Bernardi Gómez Miedes). De vita et rebus gestis Jacobi I Regis Aragonum... Valencia 1582. (*Es un comentari en llatí de la Crònica, feta per l'esmentat autor Gómez Miedes.*)

1584. Valencia. (Ídem).—La historia del invictíssimo... Rey don Jaime de Aragón... Valencia, 1584. (*Es la traducció castellana de la obra anterfor.*)

1622. Pamplona. (Joan Tornamira de Soto).—Sumario de la vida y hazanosos hechos del Rey don Jaime el I de Aragón, llamado el Conquistador... por don Juan Tornamira de Soto... Pamplona, 1622. (*Es també paráfrasis en castellà, de la Crònica.*)

1848. Valencia. (Flotats, Bofarull).—Historia del Rey don Jaime I el Conquistador, escrita en lemosin por el mismo monarca; traducida al castellano y anotada por Mariano Flotats y Antonio de Bofarull... Valencia, 1848. (*Primera traducció castellana.*)

1850. Palma, (Quadrado)—Historia de la conquista de Mallorca. Crónicas inéditas de Marsilio y de Desdot en

su texto lemosin, vertida la primera al castellano, y adición da con numerosas notas y documentos, por don José María Quadrado, Palma de Mallorca 1850. (*Traducció castellana de la part referent a la conquesta de Mallorca.*)

1873-1867. Montpellier. (Tourtoulou):—Etudes sur le maison de Barcelone. Jacme I le Conquerant... pour le Baron de Tourtoulou... Montpellier. 1863-1867. (*Comentarios y part de traducció francesa.*)

1863. Barcelona. (M. Aguiló).—Crónica o comentarios del gloriosíssim e invictíssim Rey en Jaume primer, Rey d'Aragó, de Mallorques, e de Valencia, Compte de Barcelona e de Montpellier. Dictada per aquell en sa llengua natural, e de nou feyta estampar per Marián Aguiló y Fuster.—Barcelona, Any M.DCCC.LXVIII. *Segona edició original.*

1874. Valencia. Estudios sobre la casa de Barcelona. D. Jaime I el Conquistador, por el Sr. Barou de Tourtoulou, traducción castellana..., Valencia, año 1874. (*Es la versió de l'obra penúltima.*)

1877. Montpellier. (Balaguer y Merinó).—Un document inédit relatiu a la Crònica catalana du roi Jaume Ier d'Aragon, por A. Balaguer y Marino. Montpellier. 1877. (*Insert en la «Revue des langues romanes.» XII.*)

1883. Londres. (Forster).—The Cronicle of James I, king of Aragon, surnamed the Conqueror (written by himself). Translated from the catalan by the late John Forster esq... With om Historical Introduction, Notes, Appendix, Glossary and general Index, Py Pascual de Gayangos.... London, 1883. (*Traducció anglesa.*)

1894. Oxford (Darvin Sovift);—The life and times of James the First the Conqueror... Mr. F. Darvin Svitt... Oxford, 1894 (*Glosa y comenta is en anglès.*)

1904. Barcelona (A. Aguiló):—Portada y prólech a la Crònica de Jaume I, edició publicada per D. Marian Aguiló, per son fill Angel Aguiló. Barcelona, 1904. (*Es el complement a la edició a'udida.*)

1905. Barcelona (A Aguiló):—Repertori dels noms propis y geografies citats en la Crònica de Jaume I, fet am referencia a la edició publicada en la Biblioteca Catalana, per Angel Aguiló. Barcelona, Tip. «L' Avenç», 1905.

1905. Barcelona (Ferrer y Vidal):—Crónica o comentarios del gloriosíssim e invictíssim Rey en Jaume I, Rey d'Aragó, de Mallorca y Valencia, comte de Barcelona, d' Urgell y de Montpellier, escrita per ell mateix en sa llengua natural... Barcelona, 1905 2 vol. (*Tercera edició original; forma part de la Biblioteca clàssica catalana», editada del senyor Ferrer y Vidal.*)

T.

Lou Trobare e la Luna

D' après T. Gautier.

La luna un souer, de sas mans folas.

Quietèt escapà, pèr asard,
Soun grand ventat à parpaiolas
Sus lon blu tapis de la mar.

Vite, pèr l' agantà se clina;
Tiba sonn bèn bras argentat...
Mès, ai las; lon ventat camina
Per una onndada enralat.

—«Luna; segu, pèr te lon vendre,
Dins lon tonmple m' escamparieu,
Se dan Ciel, tus, vonliés descendre,
On se ién, i' escalà pondiéu!...»

ANFRET ROTTNER

(Felibre das Raméus)

Petita nota sobre Jaume I, Llegislador

En l' historia dels pobles hi há moments en que s' trova un cert afany de reconcentració de si mateixos pera esplaiarse en el recort del seu pasat o en les belleses del present. Els pobles, com l' home, necesiten de tant en quant festes y si no hi há aquest esplay es prova de que 'l poble no te gaire ànima, gaire vitalitat espiritual.

Catalunya está ara en un periode de vida intensa, y per tant no pot faltarli l' idealitat de la festa. Y avuy aquesta festa ressó de l' ànima popular —es gran, ja que es en honor y remembransa gloriosa d' aquell Rey que senyala als catalans l' ample camí del mar que havia de ferlos arriuar a les delectanses dels somniosos paisos d' Orient, a la helénica Atenes, a la llunyana Neopatria...

Peró notis una cosa ben especial y característica en la manera com se porten a la práctica aquestos festigs. Fa relatiu poc temps que s' es llessada la i ea y notís com l' ànima nacional catalana s' ha remogut en ses

entranyes y com de tots els extrems de la nostra terra se senten sentimentals vibracions. Avuy no son uns homes que fan una festa, que celebren un recort sinó que es una Nació que remembrant el passat, el democratisa y fa vivent el seu recort.

En la vida del nostre Rey hi há un fet d' ample im portancia que esdevé explicat per tots els autors de la mateixa manera. Y no té res d' estrany que ab uniformitat sigui considerat car essent el punt a que 'm refereixo purament juridic y estan encara per fer l' estudi de les idees juridiques de Jaume I, els historiadors no s' han dedicat de ple a ple a son estudi.

En l' historia del dret catalá hi há un moment en que entra ab impetu el dret romá en nostre camp juridic fins a informar ab sapient y avassalladora forsa la nostra túnica legal. Y el fet que origina aquest pas capital, importantíssim en nostros institucions, la clau d' aquest estat, no es altre que la celeberrima constitució del Alt Rey que combat ben de pla al dret de Roma ja que diu que, quan no hi hagi disposició de dret catalá aplicable a un cas concret, se falli exclusivament per el *seny natural* o en altres termes per l' esperit de justicia que tots nosaltres portem dintre nostre y no per cap dret que no sia el p. opi.

Lo que esdevingué a la práctica es ben senzill de compendre. Els jutges dels pocs homes lletrats de l' època —eren conreudors entusiastes del dret romá y en ell veyem la mes perfecte encarnació d' aquest esperit de justicia que es patrimoni d' home. Y per tant lo que s' aplicá, a falta de dret propi en la practica de la vida, en la positiva fase del fets, fou no el seny natural inmat sinó el reflexat per les lleis romanes.

Els autors que estudien aquesta disposició fan unes senzilles consideracions que 'ls porten a afirmacions concretes. Partint del principi de que Jaume privá en aquesta constitució d' aplicar cap mes dret que el catalá y considerant que lo que en la práctica passá fou contra la lletra d' aquesta ley la que prengué forma en nosaltres el dret imperialíssim de l' augusta Roma y la subtil Bizanci, diuen que l' resultat produït per la reyal disposició fracassá en la práctica. Y afirmen per tant, que la gloria de que l' ambient romá s' infiltrés, s' encarnés (per dirho aixís) en nostra ànima nacional fou contra la voluntat y el pensar del Rey.

Però en aquesta afirmació noestic, no puc estar conforme de cap manera. Cada cop que m' endinso més en l' estudi d' època veig mes falsa aquella afirmació, per mes atrevida que puga semblar aquesta meva negació. Si aquestes planes fossin de una revista juridica prou me cuidaria jo d' omplir ratlles pera que no se me titllés d' atrevit y fantasiador, però les planes en que escriu no son pas propies per aixó. Aquí sols vuy dir com crec una equivocació aquesta opinió de que la constitució que motivá l' entrada plena del dret romá a casa nostra fou una casualitat, un contra el voler de nostre Rey.

Deixeume sols apuntar el camí en que fundo la meva afirmació. Un rey, per integral cultura que tinga no pot pas per sí sol y sens consell donar disposicions fundamentals y essencialíssimes en el camp del dret. Lo que fariá Jaume I es aconsellarse dels eminents lletrats que envoltaven son trono. Y aquestos que havien admirat y patrocinat, que admiraven y patrocinaven el dret romá com la raó escrita, com a dret sagrat no podien desterrarlo. Per una subtilesa —que no pot tenir cap més origen que el formalisme d' aquest mateix dret romá per ells tant profundisat —posaren com a única norma el *seny natural* convensuts de que 'n la práctica aquest seny natural no era, ni podia esser altre que 'l dret romá. Y que ha d' esser tal com afirmo me sembla més induptable cada cop que me fixo més en les vides, en els actes dels illustríssims juristes de la Cort del nostre Rey Vidal deCanyelles, Assalit de Gudal, Pere Sans, Tomás Arnau...

Y ara, amics que m' heveu demanat que fos ab vosaltres en la commemoració de les gestes d' un gran Rey, no estranyeu que vos hagi parlat res més que d' idees juridiques. Es el cas de que la constitució de que he parlat es un dels actes que es considera més inconscient del Rey Jaume I y son consell, y m' ha sem, blat bo que jo posés aquí, en aquest nú nero de joya una opinió (pobre com a meva) que enlaira la figura serena del nostre Carlemany.

J. M. BASSOLS y IGLESIAS

Barcelona, Janer 1908.

Lo Geronés se ven en los següent punts: Kiosco SANS, Rambla de Canaletas Barcelona.—Kiosco MARULL y Llibreria

Don Jaume el Conqueridor

Era D. Jaume el Conqueridor d' agradosa presència, ben proporcionat de cos y de magestat al ensemps que d' afable tracte. Ell respectava 'ls furs del poble, y 'l poble 's compenetrava en ell; y aixís ell volia lo que volia 'l poble, y resultava aqueixa admirable fusió del rey y 'l poble en aquell temps de l' Etat Mitja; que si el rey respectava al poble, també li donava llibertat per obrar. Aixís veyem lleys sabies con el Consulat de Mar y 'ls Usatjes, y lleis que 's respectaven per l' acció corporativa y gremial per estaments, que fa encara avuy día l' admiració dels que estudian aquella época gloriosa.

En aquella época de llibertat hi havia comers, hi havia marina, hi havia milícia, hi havia també marina de guerra; y quan se declarava la guerra, era tot el poble qui ajudava en l' empresa al seu rey; que no hi ha més que llegir les cròniques d' aquell temps, y sobre tot la *Crònica del Rey en Jaume*, escrita per ell mateix.

Catalunya era doncs en aquell temps gran y respectada, y 'l reyalme d' Aragó era fort. Era gran en les lletres y en les ciencias; gran era son anhel d' anar endavant, gran perquè tenia consellers sabis y d' enlgrat criteri y reis que armonisaven y completaven admirablement aquell modo d' esser dels consellers.

Aixís doncs també, quan Don Jaume va voler anar a Mallorca, va anar a Mallorca; quan volgué anar a València, va anar a València; y 'l reyalme d' Aragó va anarse fent mes gran.

Aquell gran Rey anava per tot el reyalme, a véureho tot, a enterarse de tot. Era a Barcelona, era a Montpeller, era a Perpinyá, era a Gerona, quina ciutat va visitar moltes vegades; y aixís pot dirse que a tot atenia, y ab gran senzillesa 'ns ho conta, ab lo que 's veu que era gran y sensill alhora, perquè en son estil 's hi veu el seu caràcter.

Un rey de tanta grandesa, en quin regnat les barres d' Aragó se passejaven per tots els mars y per tot eren respectades, be 's mereixia que 'ns ne recordes sim en aquest seté centenari. Encara glateix el cor; encara en els pobles que va visitar el gran Rey hi ha sava d' aquells recorts y fets gloriosos.

Si veyém á D. Jaume 'l Conqueridor en una plassa, á cavall en sa estàtua equestre, sembla que 'ns diu encare: Jo soc aquí per animarvos: trevalen cada hù en la vostra esfera en millorarvos, en ocuparvos dels ofer púbics, en ser bons y dignes ciutadants, eu millorar la sort del poble.

Es per aixó que va náixer la Solidaritat Catalana, y per aixó s' ocupa de les nostres lleis en la representació que 'l poble li ha donat á les Corts. Es per aixó també que 'l poble d' ara honrará al gran Rey ab festes, que serà festes d' alegría de recorts del passat, pera millorar-nos a tots en el temps esdevenidor.

F. BOSCH Y ARMET

No disfrutando los reyes en la edad Media de peculio propio, ni de consignación presupuestada para el Sostimie to de la Casa Real, solía ser bien poco halagüeña su situación económica. La recaudación de impuestos en las ciudades y villas de realengo y en las aljamas hebreas y hasta las sumas otorgadas en Cortes para empresas bélicas, resultaban casi siempre i suficientes.

Por ello, no estraño encontrar documentos acreditativos de haber el Rey empeñado sus alhajas sus ricas vajillas y hasta sus armas y su corona á fin de subvenir á gastos propios ó á soldados de sus huestes.

Y no eran tales operaciones bochornosas, ni por tanto secretas sino muy aceptadas en aquellos tiempos, siendo acaso el último ejemplo que pueda citarse el ofrecimiento de Isabel la Católica de empeñar sus joyas para la empresa de Colón, imitado por Isabel II cuando la Guerra de Africa.

Por regla general eran judíos los prestamistas, pero no es raro ver cristianos dedicados á estos negocios usuarios.

Que Jaime el Conquistador acudió á ellos en momentos de apuro pecuniario bastará á demostrarlo el siguiente documento auténtico del Archivo General de la Corona de Aragón:

D. Jaime el Conquistador empeñó su escudo por 600 cahices de trigo en el año 1267.

Recognoscimus et confitemur habrusse et recu-

perasse a vobis Tomasió de Sancto Clemente scutum nostrum quem a nobis tenebatis in pignore obligatum pro sexcentis cahicis badi quod nobis mutuastis in Ylterda et ipsum tradistis fratri P. Peynoreti loco nostri Quem escutum tradidistis et reddidistis pro nobis Jacobo de Bocha notario nostro. Datum Ylerde III. Kalendas junii anno Domini M.º C. C. L. X. sexto.

Registro n.º 14 fol. 133.º

FRANCISCO de BOFARULL

El afán que se viene notando en las poblaciones más importantes que formaban la nacionalidad cuyos destinos rigió la gloriosa figura de nuestro D. Jaime I, apellidado por la historia el conquistador, para conmemorar el séptimo centenario del natalicio de aquel héroe, es digno complemento del movimiento solidario iniciado en Cataluña á raíz de la desdichada ley de jurisdicciones y que tiene por objetivo libertarnos y libertar á las provincias hermanas de la centralización que nos ahoga y enerva nuestras iniciativas..

Desde la Villa que le vió nacer, Montpellier, hasta la capital de sus estados, Barcelona, y hasta las tierras y ciudades por él conquistadas Mallorca y Valencia, es decir, todo el pueblo que engrandeció aquel gran génio, todos se aprestan á festejar la fecha de aquel natalicio.

Y de la misma manera que aquel invicto Rey que, en su infancia, se hallaba ser prisionero de Simón de Monfort y que antes de finir su adolescencia, escapando de la guarda de los Templarios y del castillo de Monzon se lanzaba al mundo con valor y energía para consolidar sus estados y conquistar nuevos dominios, de la propia manera ha de obrar la Solidaridad, consolidando su fuerza con abnegación y estendiendo con perseverancia sus ideales y sus aspiraciones hasta lograr estenderlo al resto de España.

ISIDRO RIU PUIG

NOTICIES

En la causa que se seguía a nostre director D. Joaquim Fabrellas per haver reproduit en *Lo Geronés* un article de L' Ápat, el tribunal ha dictat sentencia d' inculpabilitat. El felicitem coralment, igual que a son defensor, el company D. Joan Viñas per son brillant informe, y en altre nombre 'ns ocuparem mes extensament.

Degut a la precipitació en que s' ha tingut de confeccionar el present nombre, hi han escapat qualques errades que convé esmentar per sa importancia. En l' article *Commemoransa*, al comens diu «2 Janer 1908» per «2 Febre 1908». Y en el article de D. E. Saguer en la ratllasis, diu «visqué» per «visca» y en la cinquanta diu «llegislar» per «llegistes».

Hem rebut originals de nostres amics y col·laboradors germans Viver, F. y A. y altre del Sr. Gispert que no poden incluisa en el present extraordinari per haver arribat tart.

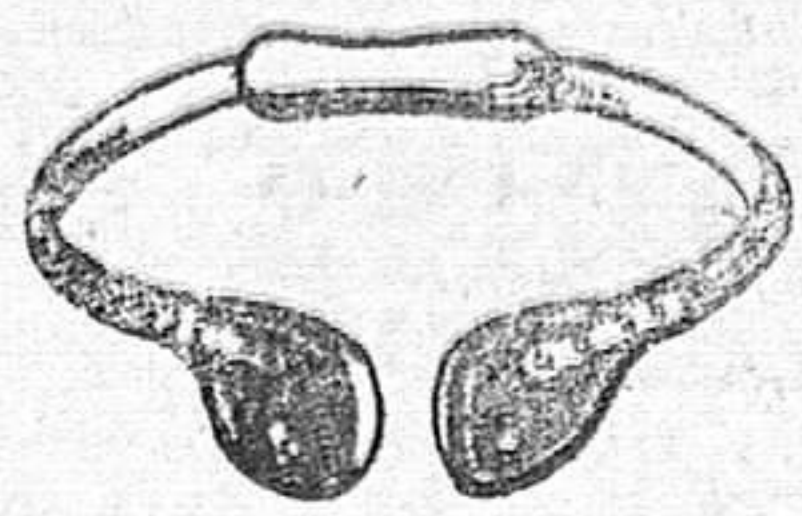
Preu d' aquest número: 25 céntims

Revista mensual
LETRES DOS PESSETES MIGNANY
Independencia, 9, primer

Imprempta de EL AUTONOMISTA.—Gerona

SOMBRERERIA
DE CREUHERET.
RAIMUNDA
TEMPORADA
DE INVIERNO.
GRAN NOVEDAD EN SOMBREROS
PARA CABALLEROS Y NIÑOS.
INMENSO SURTIDO
EN
GORRAS DE FORMAS ELEGANTES.
TRAJES LANA PARA CABALLEROS Y NIÑOS.
TRAJES PARA PARA CABALLEROS Y NIÑOS.
ABRIGOS, SOBRETODOS, CAPAS, MANTERLANS.
GRANDES MEJOS CARGOS PARA SEÑORA.
CAMISAS, CORBATAS, CUELLOS Y PUÑOS.
Precios sin competencia.
29. Rambla de la Libertad. 29 Gerona.

Trencats

No deixeu de visitar la secció de ORTOPE-
DIA DE LA «CRUZ ROJA» y trobareu el
braguer adequat a vostra trencadura.

Braguers de tots sistemes.

Plasa del Oli.--Gerona

LA MONTSERRAT

Fábrica de farines

DE
JOSEP ENCESA y C.^a

(S. en C.)

Carretera de Barcelona --- Girona

GRAN CASA EDITORIAL

Música de totes les edicions del mon
Sobrequés & Reitzg.//GERONA

Taller de reparacions y afinacions.—Pianos
de lloguer, a manubri y teclat, desde 12 pesse-
tes mensuals.

Pianos y Armoniums ORTIZ & CUSSÓ.

Ventas al contat y a plassos.—Instruments,
Gramophons ab gran existencia de dies.

LA PALMA

CORT REAL, 15. /// GERONA

☉ Luis Lagrifa ☉

CONFITERIA, PASTERIA,
y COMESTIBLES

Gran especialitat en Tortas, Llardons, Pá de Vilanova, Bachs, Sauvich é Inglés,
Catalanas, Tortas inglesas, Vainillas, etc., etc. Gran assortit de pastas seques,
sortides del forn tots els dies.—REPOSTERÍA, l' últim model.

Fills d' Esteve Garriga

MAGATZEM DE VINS Y ALTRES ARTICLES

Carretera de Barcelona, (davant l' estació
de S. Feliu).—Gerona.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Grans magatzems

de tota classe de grans y farines de

Prudenci Xifra

RONDA FERRAN PUIG.—GERONA

Pagos de The Equitabe Life Assurance Society
OF THE UNITED STATES
(La Equitativa de los Estados Unidos)

Los hechos por esta Sociedad desde 1859, año de su
fundación, hasta 31 de Diciembre de 1906, suman:

Plas. oro 2.917.955.119,61 Plas. oro.

PAGADO POR SU SUCURSAL ESPAÑOLA

Desde 1882, fecha de su autorización, hasta
31 de Agosto de 1907, Ptas. 56.052.025,16
En Sebpre. último ha verificado además los siguientes
pagos:

Por dotales y acumulaciones vencidas.	151.240,60
Por dividendos, rentas vitalicias y demás conceptos.	44.866,39
Por defunciones.	159.227,15

Total de lo pagado desde 1882. Ptas. 56.587.359,35

Madrid 15 de Enero de 1908.—El Cajero, Miguel Rosi-
ñol.—El Contable, Francisco González.

CINEMATÓGRAFOS

ALLOGUER D' INSTALACIONES COMPLEERTES

TEATRES, CASSINOS Y CAFÉS

La casa més important d' Espanya pera alloguer de películes

PROGRAMES INAGOTABLES DESDE 25 PESSETES ELS 600 METRES

Unica casa que compta ab assumptes exclusius

Marfí del Olmo

COMTE DE L' ASSALT, NÚM 74

BARCELONA

LA MUTUAL FRANCO-ESPAÑOLA

Societat de Previsió y Caixa d'estalvis popular autorizada y aprobada legalment en 26 de Agost de 1902

Funciona baix la inspecció del Estat Espanyol ab arreglo al R. D. de 14 de Mars de 1899

DOMICILI SOCIAL: Paseig de Recoletos 3, Madrid

CONSELL REGIONAL PERA CATALUNYA Y BALEARS

President exmint. D. Albert Rusiñol y Prats.

Vispresident D. Joaquim Albiñana y Folch.

Vovals, D. Eusebi Bertran y Serra.

» » Vicens Damians y Camps.

Vocal exmint. D. Juan Ventosa y Calve'l

Rep esentant á Gerona Félix Solá, Santa Clara n 3, 1er.

Xocolata Jordá

CENTRO BARCELONÉS-Quintas

Autorizado por la ley de 30 de Junio de 1887

Oficinas: Carmen, 42, 1.º, BARCELONA

Esta antigua asociación participa á las familias interesadas en la próxima quinta, que acaba de entregar al Gobierno, para las redenciones de sus socios soldados del último reemplazo ó sorteo de 1907, más de

Medio millón de pesetas

cantidad que demuestra el gran número de asociados á este Centro y la ilimitada confianza que las familias le dispensan. Como en todas las quintas, los mozos que se asocien para 1908 pueden depositar los capitales en el mismo pueblo de su residencia ó donde quieran, y puestos de acuerdo con algun depositario, *no tendrán necesidad de desembolsar el dinero hasta últimos de 1908.*

Ha-ta por **500 pesetas** pueden suscribirse en este Centro, pero dados los cupos que se piden, aconsejamos á las familias que lo hagan por 750 que es la cantidad única que han debido pagar siempre todos nuestros asociados, quedando garantida la responsabilidad de los excedentes de cupo por seis años. Facilitamos los nombres y domicilios de *todos los socios soldados* redimidos por este Centro, para dar á las familias pruebas verdaderas del comportamiento é importancia de esta asociación. No se fijen los padres en lo que prometen hacer las asociaciones. *Exijan datos de lo que se ha hecho en otras quintas é informes directos de los interesados.* Esta es la única garantía.

Para informes y suscripciones, dirigirse á nuestro Delegado en Gerona,

D. FRANCISCO DE P. VILA, Calle de las Huertas, n.º 18, 2.º

Savó Barangé

LA CREU ROJA

Farmacia, Ortopedia,
Perfumería

F. DE A. ROCA

Especialitat en la fabricació de vins y xarops medicinals.—Unica casa de Girona que reb directament de Noruega L'OLI DE FETXE DE BACALLÁ «NORD-KYM»

Centre de tota mena d' especialitats nacionals y extrangeres.

Plassa del Oli.—GERONA

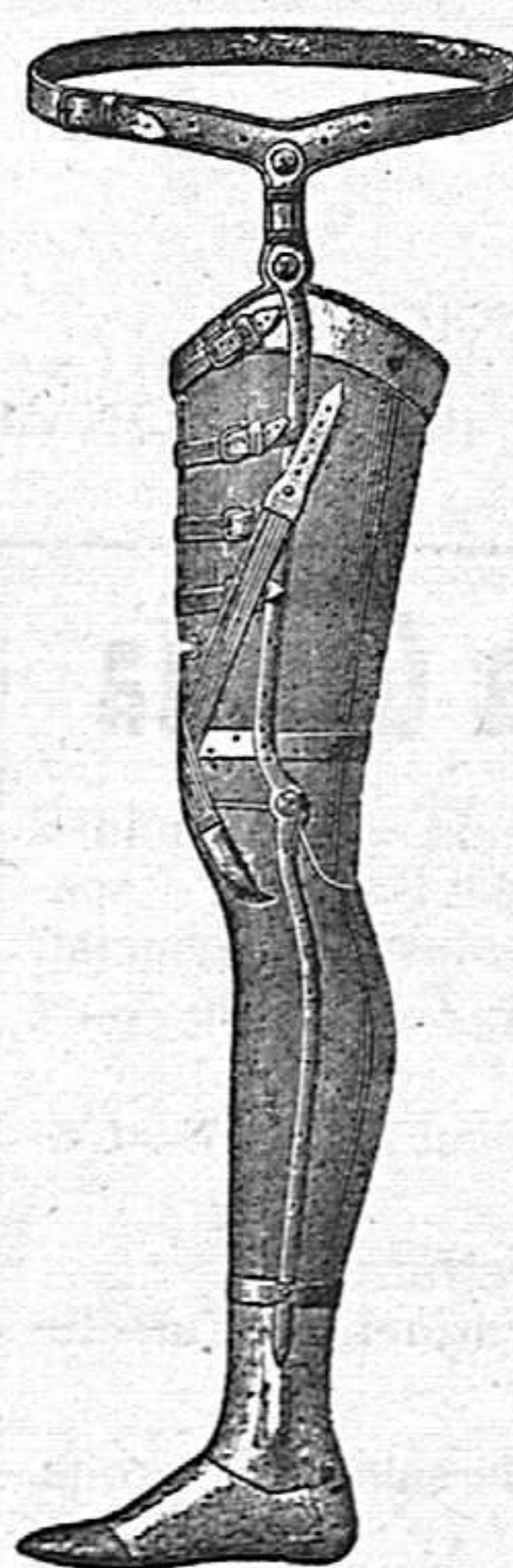
“La Previsión Pecuaria”

Societat de vacunació y segurs de vida del bestia porquí

Oficines:

Plassa Bell-lloc, 2, 2.º, 1.ª. Girona

Quintana, Alemany, Bosch y C.ª (S. en C.)

La Creu Roja

Farmacia, Ortopedia, Perfumería

F. de A. ROCA

BRAGUERS sistema **TORRENT** articulars, sistemat perfectient que se anmotlla per complet, no abulta ni molesta.

BRAGUERS de totes classes y preus.

Cames y brassos artificials

Cotilles mecániques y tota classe d' aparatos pera corregir qualcom defecte del cos humá.

Servey permanent

Plassa del Oli—Gerona

Fills de J. MONSALVATJE

BANQUERS

GERONA

⇒ Figueres y Olot ←

Fotografia A. Girbal

Ampliacions y reproduccions

Fotografies en color

Plassa Independencia, 3, baixos

El dentista AUDOUART

desitjaria poguerse anunciar en el Centenari vinent, en companyia dels seus clients y dels que no ho son

Perruquería Espelt

(Avans del Centre)

⇒ SERVEY ESMEPAT ←

Plassa Constitució, n.º 7

C. MARTINEZ DALMAU

BANQUER—GERONA

Comptes corrents—Préstams—Descomptes—Borsa

Plassa Constitució—GERONA

SASTRERIA

A. GALLOSTRA

Trajos exclusivament a mida

Besadó, 2—Gerona

LO GERONÉS

Setmanari autonomista

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

PLASSA DE LA INDEPENDENCIA, 16,
(entressol)

Preus de suscripció

GERONA.	1'50	pessetes	trimestre
FORA.	2	,	,
ESTRANGER.	3	francs	,

ANUNCIS Y COMUNICATS

PREUS CONVENCIONALS

Guía del viatger a Gerona

GERONA.—Capital de provincia.—Audiencia.—Jutjat de 1.ª instancia.—Sucursal del Banch d' Espanya.—Institut de 2.ª ensenyansa.—Museo provincial.—Estacions dels ferrocarrils de M. Z. y A., de Amer y de Sant Feliu de Guixols.

Fonda Peninsular (Antigua de Sant Antoni).—Carrer Nou.

Café Norat.—Rambla de la Llibertat.

Encesa y C.^a en Comandita.—Farinera.—Carretera de Barcelona.

E. Barangé y Fills.—Fábrica de sabó a Gerona, Granollers y Barcelona.

J. O. Carbó.—Camisería y confecció de roba blanca per senyora.—Plateria 30.—(Quatre cantons).

Salati y C.^a.—«La Gerundense». Fábrica de paper continuo.

Farmacia Roca (Antigua d' Ametller).—Centre de especialitats nacionals y extranjeras.—Sor antidiferter harantit.—Objectes de goma y aparatos ortopédics.—Servey permanent.—Plassa del Oli.

Fills de Esteve Garriga.—Magatsem de vins.—Carretera de Barcelona, 29; devant de l'estació de Sant, Feliu de Guixols.

Prudenci Xifra.—Magatsem de grans.—Ronda de Ferrán Puig.

Farmacia Murtra.—Rambla de Alvarez 3.

Gómez y Salvador.—Centre comercial administració Ciutadans, 19.—Comissions; Representacions; Compravenda en comissió de cupons de totes classes; Informes y referencies.

La Imperial.—Restaurant de Josep Barris.—Servey esmerat.—Carrer del Carme, 2.

Construccions mecániques y eléctricas.—Societat anónima. (Avans Planas, Flaquer y C.^a)—Especialitat d' instalacions eléctricas y turbinas.—Carrer de la Industria.

Peluquería Corominas.—Plassa de la Constitució.

C.^a Anónima de Segurs

A PRIMA FICSA

“AURORA”

ESTABLERTA A BILBAO

EN L' ANY 1900

Capital social 20.0.000 ptes.

Aquesta Companyia ha efectuat los diposits de garantias que prevé el Real Decret de 25 de Juny de 1905.

DELEGAT A GERONA

Josep Gómez Miria

CIUTADANS, 19

GRAVES CUESTIONES

¿Qué derechos y obligaciones tengo como padre y como consorte?—¿De qué modo deberé ordenar mi testamento para que nadie pueda impugnarlo?—¿De qué manera he de contratar para no salir perjudicado?—¿Qué he de hacer para conseguir el pago de una factura, letra ó pagaré?

¿Qué he de hacer en caso de desahucio?—¿Qué he de hacer en caso de tal ó cual incidente del trabajo?—¿Qué responsabilidades puedo exigirle á quien me ha dañado?—¿Cómo se garantizan la propiedad industrial y los inventos?—¿Cuáles son mis derechos políticos como ciudadano, y cómo puedo ejercerlos?

Estas y más de 8.000 otras cuestiones de importancia suma, se resuelven en forma amena é instructiva por medio de supuestas conferencias entre un Abogado y su Cliente, en la BIBLIOTECA JURÍDICO-POPULAR, que los señores Sucesores de “Manuel Soler”, de Barcelona, han publicado, constituyendo una verdadera Biblioteca del ciudadano Español. Pídanse prospectos en todas las librerías de España ó directamente á Barcelona, Apartado correos, 89.

SUCESORES M. SOLER

Farmacia del Doctor F. Sastre y Marqués

(Sucesor del Doctor Marqués)

Casa premiada en la Exposición Universal de Paris de 1900 — Oberta tota la nit

Hospital 109, y Cadena, 2 --- BARCELONA

VI D'OSTRAS, DEL DR. SASTRE Y MARQUÉS, es el millor dels tónichs coneguts, preferentment recomanat per sa eficacia en la convalescencia de totes les malalties, especialment en la anemia, clorosis, histerisme y en totes les quines se pert la gana.

ESSENCIA FABRÍFUGA, DEL DR. SASTRE Y MARQUÉS. Especifiche prodigiós, antiséptich para curar tota classe de febres palúdicas nefeciosas, tercianas, cuartanas, eruptivas, pútridas y gran coadjuvant en la prompta resolució de las tifoideas rebelde.

DENTICINA, DEL DR. SASTRE Y MARQUÉS. Es la salvació dels nens en totes les complicacions que orogina la evolució dentaria, calma es irritacions intestinals, favorex la expulsió de la baba y evita los accidentes nerviosos tant freqüents que les més de les vegades acaban ab la vida el infant.

TINTURA PERA 'L CABELL, DEL DR. SASTRE Y MARQUÉS. La millor que s' conex, tenyex el cabell de un negre permanent, inofensiu: son consum es extraordinari per sos bons resultats.

ELIXIR ANTIOIABETIC, DEL DR. SASTRE Y MARQUÉS. D' exit més segnr pera curar tan terrible maltia, disminuint sempre sa intensitat, purificant la sanc, tonificant lo sistema nerviós y disminuint ja la albuminuria com també la glucosuria en les diebetis insípides, sa curació se logra ab suma rapidesa.

XAROPS MEDICINALS, DEL DR. SASTRE Y MARQUÉS. Dedicada la antigua Casa del Dr. Marés para sa preparació y havent conseguit gran crédito ab ells, poden oferir als senyors metjes y al públich el més complert surtit dels mateixos garantisant la exactitut en sa dosificació y puresa.

Dipósit á Gerona FARMACIA DEL DR. ROCA, Plassa del Oli